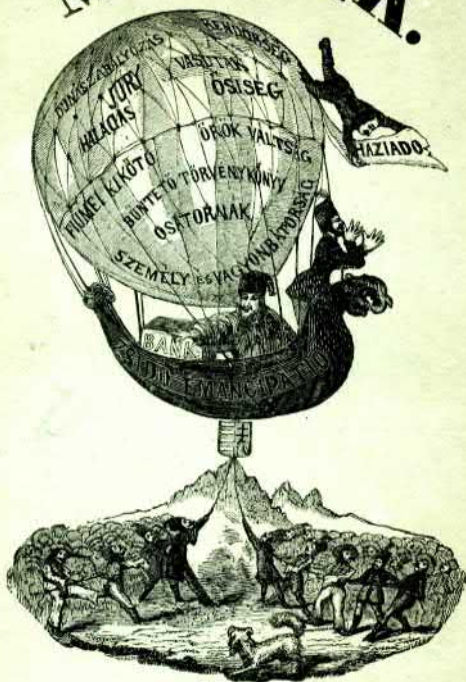

MOZAIK.

LIPCSEBEN. 1844.

MOZAIK

LIPCSÉBEN. 1844.

OTTÓNÁL.

A lefolyt tavaszelő végnapjaiban egy férfiú megtört szemeit fogak be örök álmra kezeim. A barátság szent köteléke szorosan füze egymáshoz bennünket gyermekségünk óta. — Ő, a magányban élt — s vajba tovább élhetett volna annak zavartalan rejtekében! — hazájának, mellynek mozgalmait mindig figyelemmel kísérte.

Mielőtt meghalna, egy csomó kéziratot nyÚjta át, s monda szakadozott hangon: „vedd e firkákat, s ha mit érdemesnek találsz bennök, nyomasd ki; de nevem hallgasd el örökre.“

A papirosnyalábot átvettem; s miután a fájdalom s keserv első hatalmas érzései enyhülni kezdettek: átfogatám azokat; és találtam az iratok között több közölhetőt.

A mit tehát ezennel veszesz, kedves olvasó, úgy tekintsd, mint egy sírontuli szózatot, s mint hagyományát egy korán hamvadó férfiúnak, kit a pártszellem elfogulttá nem tett, és kit egyedül a haza s igazság szeretete vezérelt nézeteiben.

IV

A hagyományt én lelkiismeretes szigorúsággal adom birtokodba. Tisztelve minden eszmét, minden gondolatot: illetetlenül — csupán némi stylaris változtatással — veszed azt úgy, miként hamvadó barátom, tolla által nyilatkozott.

Én teljesítem baráti kötelességemet: MOZAIK-ba sorozva az elhunytnek gondolatjait. Te pedig, igen nyájas olvasó, élj boldogul, s ha így, hosszabban, mint szegény elhunyt barátom.

Írám, Bazinban, 1843-diki tavaszhozban.

A j á n l a t .

A szavak értelmének meghatározása sokkal fontosabb, mint egyelőre hinnők. Sok véres harc- és háborútól meg fogott kíméltetni az emberi nem, ha a szavak értelmét mindenki, mindenkor tisztán felfogni képes lett volna.

Nekem ugyan nincs okom harctól félni: mert sem simoniacus, sem iconoclasta nem vagyok. De a magyarázat — kivált nálunk magyaroknál — még sem fölösleges: mert magyarul ugyancsak keveset tudunk; noha valódi „mozaik-nemzet“ vagyunk.

MOZAIK. — művész - nyelven — darabkákból összeállított ábrázolatot jelent. A darabkák lehetnek agyag, érez, fa vagy kődarabkák. A mű, melly hasonló anyagrészekből összeállítatik, lehet drága értékű — lehet padolat. — A mozaik

mellyik neméhez tartozunk mi? találja ki az olvasó. Hogy drágakövekkel, meg érzekkel, nem igen bővelkedünk — azt megsúghatom én.

E könyvet pedig „Mozaiknak“ azért nevezem: mert — s erre különösen figyeltetni kérek — bizonyos politicalai anyagú darabkák összeillesztéséből van alkotva; s mert boldogult barátom is több helyen említi azt: honnan következtem, hogy ő illy „mozaikféle“ darabkákat faragcsált össze faltisi magánya unalmai közben. Az alkotó darabkák minősége, a mennyire talán nem a legérdekesebb anyagból vétettek volna, nem az én hibám; olyakat vettem, minőket barátom hagyományában találtain. Az alap, mellyen összeillesztettek, tiszta. Ezért mindenemmel kezeskedhetem. Kezeskedésemnél azonban, tudom, az a baj, hogy arra, mint ismeretlenére, ki egy szinte ismeretlen holtért kezeskedik, de különben is, nem sokat adnak: mert a hazaszeretnek, melly egyedüli birtokom s mindenem, ma már kevés a hitele; — mint általában mindennek, a mi magyar!

Könnyen megtörténhetik tehát, hogy e Mozaik sem fog magának hitelt szerezhetni. Sajná-

lom, de túrnöm kell: miért kelle azt magyar anyagokból készítenem.

De azért hosszú ajánló-levelet még sem írok; — mert jó bornak nem kell czégér — a rossz pedig czégér mellett sem kél.

A bor és czégér azonban nem illenek talán Mozaikhoz? mert valamint az ajánlólevél nem mindig czégér: úgy a Mozaik sohasem bor. — A hasonlítás sántikál ugyan, de mégis megjár — mondaná az arszlános Honderű.

Ha Daguerreotypet írnék, azt mondanám: kinek üstökét nem nyírette le a nagy mogul, s így feje minden kis szellő ellen vendéghaj védelmére nem szorul; — kinek vérét nem vetette a pióczázó francia, s így ere hangosban ugyan, de nem lázosan lüktet; — kinek velejét nem bénította meg az albioni számítás, s így szívében is van még kis érzéspark — az olvassa bátran e munkát; — de midőn Mozaikot adok az olvasó kezébe, azt óhajtom, hogy szeme fényét sem a P. Hírlap csillogó lidérczfénye; sem a Világ barangoló sötétsége el ne *Tette*; sem a Nemzeti estszürküete kancsallá ne tette legyen.

Különösen ajánlom azt a jelen kor embereinek; ha ők szorgalmasan olvasnák — egypár száz-ezer példány is elkelhetne belőle; mit a kiadó aztán nemcsak szeretne, de meg is köszönne.

De H*** úr ne bízza el magát; az ő „Jelenkorát“ — mint látni fogja — elhunyt barátom e név satyrájának tartotta. — Kik függni szeretnek, mint ő: azoknak ez egészen „független“ darabkákból alkotott Mozaik teljességgel nem való.

Egy kis történet.

I never thought to hear you speak ?...

Schakespeare.

1841-iki május egyik estvéje volt, midőn egy,— még anyai nagyapámtól a múlt században kezdett — curialis peremben teendő transactio végett Pesten mulatoztam; előre kétszeresen elkölten-dő, mit nyerni remélhetett boldogult nagyapám.

A „Vadászkürt“ című fogadó vendéglő-jében vacsoráltam.

Egy hozzám közel asztal mellett, néhány — mint mondani szoktuk — legjobb korbeli úr beszélgetett fris víz, és valódi franczia pezsgő mel-lett. Férfiak voltak ők, kik a köz bizalom által nyert legmagasbb megyei tisztségekben szolgálták a hazát; férfiak, kik megye-követi pályán gyűjtöttek tapasztalást, szereztek érdemeket, s arattak pol-

gártársaiktól méltó tiszteletet; férfiak, kiket nem hiú kedvtöltés, mint sok magyarlioni (most már „arszlán“nak keresztelé a „Honderű“), nem százados poros perek, mint szegény fejemet: hanem országos dolgokrúli tanácskozások (!) híttak a fővárosba. —

1841-diki aprilbLan — előbb t. i. mint Szalonta és Csenger és Nagy-Kalló világhírű hősei vitéz tetteiről szólhatott volna a krónika — Heves megyében híres gyűlés volt.

Az *említett* férfiak pedig egymás közt minden fész, minden tartózkodás nélkül mondák el véleményüket amaz ismeretes hevesi események felől; s majd — mint mindenütt, de kivált nálunk olly annyira szokásban van — tanácsodólag szólának: „mit kell vala tenniök a fejér, mit ismét a fekete tollasoknak?“ s La amazok így, meg emígy, vagy amúgy tőnek, milly eredménye lön vala a pártcsatának?...

Beszédök tehát — szintolly közönséges, mint milly szép változatú — okoskodás volt e példabeszédileg rég eldöntött thema felett: „Vájjon eső után kell-e köpönyeg?“

Egyébiránt azon érdeemes férfiak beszélgettek, vitáztak, okoskodtak; s ha némi szerényebb lelkületű ifjaink őket hallhaták, bizonyára okulni fogtak volna beszédökön; mert szavaikban volt a — sok „ainsi dit“ menydörgés daczára is még mindig olly igen divatos — c o r t e s k e d é s t illető némi szabály, s tactical észrevétel is.

S pedig vannak már — égnek hála érte! — illy szerény jelleműek ifjaink között; de a nagyobb szám, — oh az, fájdalom! — bár czáfoltassam meg, de tények s tettek által ám — még mindig csak amollyan magyar pezsgő-forma lelkületűek... Forrnak, bugyognak, kitörnek szesz és zamat nélkül; gyakran, igen is gyakran! főfájástokozólag, nem magoknak — mi, köztünk szólva, nem nagy kár lenne — hanem egy egész nemzetnek!

Nem messze tőlem, s a mondott uraktól, egy másik asztal mellett, vacsorált egypár magyar ifjú, kik — hangos szavaik- s feszengeiseikből ítélve — azok közé tartozának, kiket jellemre nézve csak imént magyar pezsgőhöz valék bátor hasonlítani! — Azt hiszitek talán, hogy e pár — szellem és zamat nélküli — fő, szerényen hallgatott, avagy saját

társaságávali hangos szóváltással megelégedett? ... Csalódtok; vagy inkább nem is hiszitek: mert tudjátok, mint „kong lehangosabban az üres hordó“.... A gonosz szesz kilöké itt is a roszal beszorított dugaszt, s egyikök a mosolygva vitázó férfiakhoz fordulván, imígyen szólt: „Könnyű az teoriában;— de praxisban, uraim, praxisban!“

A beszélgető férfiak oda tekintettek a praxisra utaló üres pezsgő-palaczra. Majd összenéztek, mosolygtak és — allgattak.

Én — egy harmadik asztalnál közönyös tanúja a jelenetnek — gondolám: szép adag hebehurgyaság, hogy ne mondjam, szemtelenség kell ám még ahhoz is, hogy üres palaczk, teli kancsóhoz szóljon: „az én nedvem jobb, mint melly benned van“....

És soká, és gyönyörűn, okoskodtam — igen természetesen, mindig csak magamban — a felett; „bár ne tanítsa goha tojás a kakast kukorikolni!“

Gondolám, és okoskodtam!... Szólni veszélyes lehetett volna; mert az illy pezsgőpalaczkok rendszerint erős anyagból fúvatvák! Azonfölül pedig még igen liberálisok is habzásban, pattogásban és — ütlekezésben,...

Azért, kinek velők dolga van, vigyázzon — ruhájára, hogy oldalbordáját be ne döntögessék.

Legnagyobb kár, hogy ezen „praxisra“ utaló suhancz nem utazott valamivel később egyik felső megyébe. A csengerieknél és tyukodiaknál meg nagy-kállóiaknál hőse fogott volna lehetni a napnak — praxisban!

Az illy műutazás által még inkább tökélyesíthetvé vaja practicus nézeteit.

És még annál is nagyobb kár, hogy rajzombul nem tűnik ki e practicus művész ábrázolata. Egyébé iránt ez nem az én hibám. Megkísértettem; de a lenyomat nem sikerült. Parád ubi es?... Egy derült napon „újra és ismét — napfényre!“

Éljen boldogult anyai nagyapám, kinek ez árnyékrajzot — minden tökéletlensége mellett is — köszönhetem!

P á r t o k .

Fejdelmünk hajh! Vezérünk hajh!
Magyartok gyászban ül!....

Kölcsey.

E szónak: PÁRT, melly azt hiszem nem eredeti szittya szó, rász értelme van a mai political (magyar) szótárban. Meghasonlást, vizályt, szakadást, czívódást, s több illyesmit jelent; midőn az összetett PÁRT-FOGÁS meg némi rokonszenvet és összetartást fejez ki inkább, mint viszszenvet és szertehúzást. Pedig a FOGÁS megint hamiságot is jelent.

A párt szót, a magyar bizonyosan Európában tette sajátjává, midőn a Tizino meg Rajna felé kalandozott. Kár, hogy megtanulta: vérré vált benne az idegen átkos elem.

Ma ugyancsak derekasan úzi köztünk mephistói játékát. Mindenfelé párt; csak egynek nincs e nemzetben pártja — a kormánynak!

\$ ez dicső! mert annyit jelent, „a kormánynak nem kell pártosság!”

Ámde, annál több a párt a honpolgárok között. — S ez baj is, nem is; a mint ki veszi.

A rohanó, fontoló, papoló, meg quodlibetpárt olly mulatságos volna különben, ha pártosságával a socialis érdekekre szorítkozva, azokon túl mind egy szálig — magyar volna! A baj az, hogy minden socialis érdek fölé nemzetéletet, nemzetnagyságot, meg nemzetdicsőséget bigyeszt e pártok mindegyike; s így e magasztos eszméket szinte az önérdek mocsarába ránczigálják alá, hogy ott azok szép illatával pompát üthessenek.

Nemzetiség és nemzetnagyság tekintetében nem kellene nálunk pártnak lenni; mint nincs párt — már régóta — Franciaországban, Angliában, slegújában Németországban. Vajha megélhetnök mi Magyarok is e szép időt!

Az augsburgi „Allg. Zeitung“ egyik bécsi munkatársa erre azt írta: „Pia desideria.“

Magyarpárt, ilirpárt, németpárt, szlávpart, ráczpárt, oláhpárt, zsidópárt, és a jó ég tudja, még minő és mennyi párt, csak nemzetiség tekintetében is, ezen 5902 □méröldnyi téren, e 12 millió lakos közt; s ennyi párttal aztán boldoguljon e szegény országi

A legfőbb érdeken illy nagy meghasonlás! azon érdeken, melly hazát ad, e hazában kenyeret, inellyet bizony meglehetősen szabadságban kelt-hetnének el mindnyájan, La olykor-ollykor amolyan kis zsarnokok (= megyei szolgabírák, esküttek, pandúrok és maholnap a csőszök) nem keserít-tenék el falatunkat.

A socialis érdekekre nézve, a papi párt áldá-sát és jószágát akarja magának megtartatni; s míg ezt teszi, igen helyesen, igen eszélyesen cselekszik. Védje mindenki a magáét, míg csak védheti; ő nem oka, hogy övé; de oka lenne, ha mit bir, azt könnyű szerrel elvétetni engedné. Szent az enyim, szent a tiéd — míg communisták nem leszünk; azok elveire pedig még soká tér a magyar, ki két lábnyi rétért kész tíz hold búzaföldet elperelni.

Taktikája e pártnak jó: mert egy tapodtat sem mozdul, midőn nem is szabad mozdulnia. Mihelyt mozdul, megindul a szirt, mellyre hatalmas építve van; és ha a szirt völgynek gurogni kezd, ki legyen az, ki feltartóztassa.... ?

A fontoló párt engedékenyebb. De az ő hatalmas nem is rakatott sziklára; ő homokköveken áll, mellyeket az idő vasfoga — mi azt korszellemnek szoktuk mondogatni — lassanként elporcoztat. Jó, ha őrzi, míg csak lehet; a morzsolást pedig izenként kell megengednie, mert különben a nagy homoktömeg lezuhaván, elborítna a sziklát, el a hullámokat, mellyek azt ostromolva környezik, Politicája tehát, engedékenysége mellett is, dicséretes: mert a hulladozó kődarabkákból lassanként új épületet rakosgathat a szirt köré, melly egykor, ha csillapulhatnának, az ostromló hullámok közt pompás látványként venné ki magát. — Emésztő mirigye, hogy a hány fő, annyi akarat; úgy függ össze, mint a kőbányai kagyló-gyülelékek. Szerencséje, hogy sokan vannak!

A rohanó párt forgó szelektől korbácsolt hullámok: döngetik a szirtet, nyaldozzák a homokkö-

vet. Nincs nyugalmok, mint nincs a tengerárnak, melly mozog, és mozognia kell szüntelen, nehogy megbűzhödjék. De nincs fenekök is, mellyre nyugodhassanak. Valódi kovásza ők az emberiség fejlődésének. Kár, hogy kalauz-csillaguk — lidércz; iránytűjük — szalmaszál; s hogy evezőre nincs szükségök: mert váltig erős szél hajtja őket, kormányukkal nem bírnak, s így bajos tudniok, milly kikötőbe iparkodnak? s még bajosabb tudniok, mellyikben fognak kiköthetni? — Es e párt boldogítani akarja a hazát, és annak minden polgárát!?... Több nála a jó szándék, mint a lehetőség borús céljai kivitelében. Nincs kilátás arra, hogy a szirt döngetésével, s a homokkő porczogtatásával valaha felhagyjon: mert az emberkebel szenvedélye ingóbb a tengerárnál: ez szelet vár, melly felkorbácsolja őt, de maga azt nem teremt; amaz, ha kívülről nem fú a szél, önmaga költ vihart, melly felrázza, csakhogy mozoghasson.

A quodlibet-párt? révedez ide s tova, a szirt meg homokkő között, a hullámokkal, s hol egyiknél akasztgat horgonyt, hol a másiknál, míg végre mindeniktől elhagyatva, vagy elmaradva, ló-

gázza magát — a légben. Legkönnyebb dolga van neki: nem vesz, de nem is nyerhet; legfittebb ha ollykor-ollykor némi felfútt tájt kapaszkodik bele a hullámokrul, melly a vihar elől szeretne menekülni — ha még idején volna!

Válasszatok — s boldoguljatok, ha lehet!

G y a n ú s í t á s o k .

Cela parait tout simple.

Soy.

Minden felől halljuk a panaszt, hogy legjobb magyar hazafiaknak tartott polgáraink szavai es tettei gyanúsítatnak. Különösen a Pesti Hírlap hívei, kik e szót köztünk feltámaszták, szünetlenül jeremiádoznak, hogy legszentebb céljaik rosza magyaráztatnak

Én az ő gyanúsításukban csak a nemesist látom.

Volt ideje, midőn nem volt senki jó hazafi, mihelyt királyi nevezéstől függő hivatalba lépett. Az ilyen tüstint hazaárulónak kereszteltetett! De rós hazafinak tartatott, sőt tartatik még ma is, minden gazdag magyar nemes, az aristocratiának — saját nyelvén — úgynevezett „tájfele“

Most megfordult a dolog.

Legtöbbet handabandáznak a radical-reform szüksége felett azok, kiknek kevesök van, ragy semmi jók sincs. Miért csodáljátok tehát, ha a nagyobb birtokosok, az aristocratai formák fentar-tói, azt hiszik és vallják, hogy fel akarjátok dúlni a hazát? vagy legalább, hogy másokéra vetetek sóvár szemeiteket? ,-

Mikor ti kiáltottatok hazaárulást, azok, kiket ti illy gyalázatosan gyanúsítgatátok — hallgattak. Hallgatásuk, mint a következés megrántatá, lelkök tisztaságának volt tanúja.

Ti felsikoltotok, midőn halljátok, hogy a ha-zára veszélyt jósolnak s dzándékokból political elleni-tek. — Vájjon, ha olly egészen tiszta volna keb-letek istene, mint mondani szeretitek, szabódnátok és sikoltoznátok - e annyit és annyira?....

Nekem, valahányszor rohanó haladóinkat a gya-núsítások ellen kikelni hallom, vagy látom, mind annyiszor az egykori molnár története jut eszembe....

Magyar Mágánások.

Ha daguérreotypet írnék, ezen urakat nem használhatnám; ők nem daguérreotypához valók: fényleni szeretnek, ss árnyékrajz mindig sötét; hanem „Mozaikban“ — Ott megjárják. . .

Annyi igaz, hogy ők még rajzoltatni is csak nagy művészek, azaz művész-aristocraták által szeretnek: mert azt hiszik, hogy ők jobb, finomabb „tajt“ból faragvák, mint Löwy podrecsányi pipái...? Hanem a nap rajok is csak úgy süt, mint a selmeczi agyagra, azért csak ide urak, a, Mozaikba.

A magyar mágánás — igen kevés kivétellel — úgy hasonlít egymáshoz, mint...tők a tökhöz; azért kivált életrajzuk nem nehéz. — íme egynek biographiája, melly — kevés kivétellel — majd mindnyájokra illik.

Tanulni? — nem szeret; van pénze, élélhet.

Eszet fárasztani? — hálátlan munka volna, mert úgy sincs sok.

Hazáját ismerni? — kár volna; tudja, hogy kis király.

Megyegyűlésekre menni? — ma már jó volna, ha... ha magyarul tudna.

A törvényeket tisztelni? — minek, midőn ő az úr.

Vadászni? — kedves multság: az ő kedvéért teremtette az úr isten a kárpátok meg bakony minden vadait, és a világ minden bakjait.

Agarászni, lovagolni, víni, löni, tánczolni,— megbukni, meghalni, fényesen eltemettetni — — —

Sírverset? — Majd ír az utó kor.

E m a n c i p a t i o .

Az emancipatio elkerülhetlen, mond a Daguérreotyp a 159. lapon.

S én is azt hiszem, hogy az öreg Ábrahám fiai emancipatiója csakugyan be fog nálunk magyaroknál is következni. De a messiás nem mi leszünk, kiknél van e honban az erő és hatalom: hanem magok a zsidók — vagy inkább aranyaik.

Mi csak előfutója leszünk ezen emancipatornak: Vox clamantis in deserto; s útja göröngyeit fogjuk kiegyengetni, hogy annál könnyebben, biztosabban és hatalmasban hirdethesse az emancipatio igen népszerű, s annál fogva isteni tanait.

De a felvilágosodás- és civilisatiónak, nálunk magyaroknál, az emancipatioval semmi dolga; hanem annál több — a vakoskodásnak.

Vak ássa a gödröt, hogy maga essék bele.

Néhány év óta mindent elkövetünk, hogy a szegény (?), elnyomatott (?) zsidóság emancipálhassa magát, s hogy viszont mi ősi szabadságos magyarok immancipálhassuk magunkat! Vajmi szép a szabadelműség, kivált midőn kézzel-lábbal oda dolgozik, hogy Juda országát a magyar Kanahánban ismét lábra állítsa.

Kié a hatalom, azé az ország. — Ma pénz a hatalom, s nálunk a pénz — jobbadán — zsidók kezében van.

Valóban nem kell egyéb, mint — kivált apróbb — földbirtokosainkat az olcsóbb pénz szerzésére nézve a váltótörvények mellett tovább is sckachban tartani; az ősiségét most hamarjában, amugy francziásan — de mégis a senioratusok és majoratusok megtartásával! — eltörölni, s a birhatásjogot minden megszorítás nélkül, mindenkire kiterjeszteni — és néhány esztendő alatt — minden külön törvényczikk nélkül is — kész az emancipato.

És Juda országa állani fog!....

Hát a magyar mit tegyen?

Ő kösse fel kardját, — rectius: gyíklesőjét! —
varrasson keresztet rongyos köpenyére, és II. Endre
dicső emlékezetű királya példájára menjen szent
csatát küzdeni Palaestinába, hogy új országot szerez-
zen — a jó Isten tudja mikor emancipálendő
utódinak!

Olaj és víz, — Keverd.

A b s e n t i s m u s .

On veut pouvoir consommer en faisant
des sottises, ce que nous ne pouvons
produire qu'à force de peines.

Say.

Egyike azon latin szavaknak, mellyek a meg nem érdemlett indigenatust még soká fogják bitorolhatni hazánkban; s mellyek kitételére még nem találtak alkalmas magyar szót nyelvészeink: noha nincs ország, mellyben az állomány olly nagy kárával üzetnék, mint épen hazánkban. — Ennek oka az lehet, hogy kik tűzhelyeiknél szeretnek üldögélni, azoknak nincs kedvök azt megmagyarosítani; s a kik gyakorolják, magyarul azt sem tudják, hogy magyarok!

Körülírva nyelvünkön így hangzanék: „hazától idegenkedés miatti külföldretelepedés.“

Vannak t. i. gyöngé idegzetű férfiak és hölgyek a magyar aristocratia arszláni közt, kik nem nézhetik szívrángatózás nélkül azon erőmegfeszítést, mellyel e nemzet a jobb után küzd, s nem azon sok becsületes munkást, kik földeiket szántogatják, és nem azon félig, vagy egészen barbár népet, melly századok óta megszokta mint gép a rá mért szakmányt teljesíteni: s mind ezt nem nézhetvén, messze távoznak a hazából; olly messze, hogy a magyar pénz csöngését — melly már aztán barbárságával fülöket nem sérti — kivéve, arról: van-e Magyarország, vagy nincs? semmit se halljanak!

A magyar absentisták kettős ellenségei a hazának. Ellenségei először azért, mert erejét csökkentik, lankasztják; s másodsor, mert lakóinak a szerintöki barbárságból kiemelését elő nem segítik. Amabban ellenséges voltak tettelegesen; emebben legalább szenvedőlegesen mutatkozik: a mennyiben t. i. legszentebb polgári, sőt emberi kötelességeket elhanyagolják.

A polgári szabadságnak egyik legszebb, legdrágább gyümölcse: az életet nemcsak biztosan, de egyszersmind a lehetőségig kellemesen is tölthetni.

S ha van ember a földön, s polgár e hazában, ki e szép, e drága gyümölcsöt előlni, elkéséríteni; vagy az azt termő fára fejszét emelni bűnnek tartaná: én az vagyok; azért declamálni a magyar absentisták ellen soha sem fogok. S nem, még azon egyszerű okbul sem: mert süketnek beszélni kábaság. Miattam lakják, a kinek tetszik, Ckinában vagy Amerikában, nekem mindegy; csakhogy szűnjék meg legalább ellensége lenni e hazának, melly neki a külföldön lakhatásra módot, s ez által biztos és kellemes napokat nyújt!

Midőn e tárgyat a sajté először megpendíté, többektől hallottam Angliát emlegettetni: Angliát, mellynek birtokosbb urai rendszerint hazájoktul távol, életök nagy részét külföldön szokták leélni.

A hivatkozás nem rász; csakhogy mint minden hasonlítás többé kevésbé, úgy ez is sántikál.

Anglia nem Magyarország. Mi ott polgári erény, nálunk — igen sok viszonyban — még polgári kötelesség. — Azonban én elfogadom a hasonlítást; csakhogy absentistáink kövessék az angol urakat e pontban is, egészen.

A brit absentisták — azon kívül, hogy rendszerint gazdálkodás kedvéért telepednek külföldre: mert otthon mindent drágábban kell fizetniük, mint a szárazföld bármelyik országában — adóznak is; s ekként az állomány iránti kötelességüket nagyrésztben teljesítik. De tesznek ők még sok mást is műipar s művészet tekintetében, mire a magyar absentisták, kik rendszerint jövedelmeiket clpazér-lani mennek külföldre, még csak nem is gondolnak.

Magyarország elszegényedésének egyik fő oka az absentismusban keresendő. A nagyban űzött absentismus tömérdek vagyontól fosztá meg hazánkat. Az emészté meg a tőkének nagy részét: midőn az egészen elfecsérlett jövedelemből az absent nagy birtokosok nemcsak hogy másoknak nem engedtek becsületes munka után részt venni az országban, s így alkalmat a szerzendő pénzt itthon kéz- vagy gyár- ipari vállalatokban tőkésíteni; hanem Önmagok sem tőnek kellő beruházást; sőt bekövetkező a soványabb esztendőök, s ők a megszokott fényűzést nélkülözni nem akarván, a tőkét kezdék elpazarlani.

Innen — igen nagy részben — a magyar föld- birtokosok elszegényedése; innen a mezei műipar-

nak elhanyagolása, s innen az, hogy ez országban, melyet Beel Mátyás után is sokan még tejjel mézzel folyó Kanahánnak neveztek, területe s nagybirtokosai arányában olly fölötte ritkák a csinos kastélyok, s még ritkébbak a szép kertek. — Egyesek kedvszottyánásai, mellyeknél fogva nem annyira a birtokos önértékében s a hon iránti vonzalomból, mind inkább aláásott kincsforrásaik fitogtatásául alkottatok itt vagy amott egy csinos nyárilak, vagy angolkert, arányban olygarcháink számához, s az ország területéhez figyelembe sem igen vehetők.

Néhány év óta azonban az absentismns csökkenni kezd; nem ugyan hazafiságból: mert ahhoz illy urak még nem értenek, hanem — szükségből; s különösen, mert mióta 1840 elmúlt, kezdik érezni, hogy illy absentismussal már a tőke sem fogna soká tartani.

Isten neki; habár szükségből is, csak szűnjék! A szokás embereknél sokat tesz. Jobb valaha, mint soha; s így mégis sok ezer forintocská marad majd a hazában.

Mondám, nem vagyok barátja a menydörgéseknek, .sem a szabadság lenyűgözésének. S pedig azt akarni, hogy valaki itt lakjék, midőn ő Nápolyban, Romában, Párizsban, vagy Londonban szeretne lakni, egyes polgárok szabadságának volna méltatlan korlátolása. Noha nem példa nélküliek a históriában olly köztársaságok, mellyekben az absentismust korlátozó szigorú törvények léteztek.

Ezt tehát én nem akarom. — De valamint egyrésztől minden egyes polgár szabadságát tisztelem, s elismerem a természet törvényének azon szabályát, melly szerint mindenki tehet sajátjával, polgártársa kára nélkül, mit akar: úgy más részről nemcsak méltányosnak, hanem szinte igazságosnak s jogosnak tartom, hogy a sajátnak illy szabad használata mellett az állomány is némi követelésiben ne rövidítessék.

A sajátnak öntetszés szerinti használata, csak más polgárok károsítása nélkül szabad a társaságban: de ha egyes polgártárs követelhet illyesmit: mennyivel inkább van feljogosítva az állomány a sajátának az ő kárávali szabad használatát meg nem engedni?

Ebben gyökerezhetett az absentismust korlátozó törvény némelly köztársaságokban.

A magyar absentisták bon semmit sem tesznek a közczélra, közjóra, sőt anyagilag és szellemileg ellenségei az országnak. Tanácsos volna tehát őket e szörnyű polgári bűn súlyától, legalább részben, mentesíteni; a nélkül, hogy külföldöm lakásvágyuk teljesítésében korlátoztassanak!

Mentesülni fognak pedig úgy, ha az ország javára, ha már máskép nem, kénytelenségből, áldoznak — a rajok szabandó jövedelmi adó által.

Ugyan fogják-e az absentismus baráti itt Anglia példáját idézni? — Meglehet; én azonban nem hiszem: mert ők csak az előjogokban-szeretnek angolkodni. — Peel úr tavai fölélesztett adórendszere sokkal magasztotabb példa, mint sem hogy azt a magyar olygarckák — kivéve az igen kevés kiveendőket — megérteni s érzeni, vagy épen utánozni tudnák!

Ha egy nemes sem akar egyenes adót üzetni ez országban: az absentisták azt akarhatnák. Kik itthon laknak, azok többféle utonmódon mégis csak fizetik legalább a nem-egyenes adót; s így, ha

szeretik az egyenes adótuli mentességet, az nekik — noha ma már nálunk is a társasági alapszerződés egyik lényeges föltételének Önkényes megtörése — mégis könnyebben megbocsátható! — Az absentistáknál a dolog nem így áll. Ok csak jövedelmet húznak, a nélkül, hogy bármiféleképen adóznának; ők tehát egyenes adót fizessenek, melly alól semmikép ki ne búhassanak.

Javaslatom, tudom, nem lesz népszerű, de kivihető. — Még Peel úrnak is volt baja az adó e nemével Angliában! hát mint tetszenék az, az adómentes magyar absentistáknak!

Hogy a jövedelmi adó, az adó minden ne-
mei között legbizonyosban éri azt, a kire rovatik: abban a nem-magyar financierusok többsége már rég tökéletesen egyetért; valamint más részről abban sem kételkedik egy statusgazda sem, hogy kivetése a legbájosabb.

Peel úr meghatározta a jövedelem minimumát, mellyen alól senki sem köteles adózni. Ez már magában is sok bajjal jár. Az én rendszeremben egyszerűség volna: mert a törvénynek, mellyet alkotnék, első §a így hangzanék:

„Minden külföldretelepedő magyar birtokos, tiszta jövedelmeitől adót fizessen.“

Itt tehát elég volna megtudni, hogy e, vagy ama nagybirtokos, a telet túl a Lajtán, vagy Rajnán, vagy havasokon stb. például Bécsben, Nápolyban, Parisban, stb. tölti. Ezt, az illető megyéknek, mellyekben birtokaik vannak, s a kormánynak, melly útleveleket ad ki, megtudni nem volna nehéz.

A második §. így hangzanék:

„Minden magyar birtokos, ki külföldön telepszik meg, hacsak néhány hónapra is, azon évre, mellyet, vagy mellynek részét az ország határain kívül le tel eped re töltötte, minden tiszta jövedelmeitől két száztólit fizessen.“

Javaslatom, mint látjuk, senkit sem korlátolna abban, hogy akár egész életére számúzze magát a hazából; de eszközlené azt, hogy az illy önkénytes számúzótt tegyen valamicskét a honért, mellynek jóvoltából a külföldi lég illatát szíhatja honszeretetlen tüdejébe.

S ez, úgy hiszem, méltányos, sőt jogos, s igazságos is.

Az általános jövedelmi adónak nem vagyok barátja; noha érzem, hogy in ultima analysi bizony csak ezen alapelvekre lesz az adórendszer visszavezetendő: „adózzék minden polgár birtoka és keresménye arányában;“ de barátja vagyok, s hiszem, lesznek többen, az illy kivételesen fizetendőnek; mert ennél egyike sem állhatna meg azon ellenvetéseknek, mellyeket az oeconomisták az adózás e neme ellen tenni szoknak.

Nem jön itt szóba az absentisták adózási képessége; mert egyik sem fordítja erejét jövedelmi szaporítására — hanem igen, azok csökkentésére; sem az ő tunyaságukért mások nem fizetnének soha: még akkor sem, ha az egész nemesség elvállalná is az adózást; mert az absentismusi két-száztóli, a rendes adón kívül is fenmaradhatna; a tiszta jövedelem felfedezése pedig a könyvek, és szükség esetében eskü által is eszközölthetnék.

A két-száztóli jövedelmi adónak fele folyna a kir. kincstári pénztárba, pótléku a só-adó helyett, mellyet megszüntettetni óhajtanék olly formán, hogy mi ez egy-száztóliból a mostani mennyiséget nem fedezné, azt egyenes adó útján fizesse

nemes, nem-nemes, birtoka s keresménye arányában, a só pedig árultassék kiállítási áron; hogy a legszegényebb is ehessen sós kenyeret; vagy, ha inkább tetszenék — hasonló általános adózás általi pótlás mellett — fordítassék a lajthai sorompók lerontására; másik fele pedig minden esetre folyna az illető megyék házi pénztárába, s fordíttatnék utak, népiskolák stb. építésére.

P e s t i H í r l a p .

Etiam tu Brute?
Caesar.

Ismeritek Peel adójavaslatát, mely már törvénynyé vált Angliában? A whiglapok nem marasztalok: mert premier tory; a tervlapok nem dicsérik: mert az adó — kivált pedig a jövedelmi adó — mindig kellemetlen portéka. A Globe — szabadelmű lap — idézve a Times és Herald torylapok nyilatkozatát Peel adójavaslatára ellen, felkiáltatának Róbert úrral: — Et tu, Brute!

Ki a „Keletnépe“ című könyvet akarná olvasni, mielőtt a Pesti Hírlap 1841-diki január-júniusi vezércikkeit olvasá, és tudná: milly lánggal mondja szeretni annak szerkesztője hazáját, kétség kívül felkiáltana a Globe Peeljével, és a haladkló Caesarral te is Brutus?

Ki ma — 1843-diki február közepe táján — olvasná az 1841-diki január-júniusi vezérczikkeket, az legfőlebb is gyönyörködnék a vezérczikkék szép virágiban, több helyütt igen szép — szöfüzériben! s ha épen jó kedvében volna, mosolyogna talájna-azokban tündöklő gyöngyök vagy csehüvegek pazarságán; és ha érző kebellet birna, felsóhajtana: — „Beh kár, hogy Éva asszony evett a tiltott almából; mi szép volna most azon bájos kertben lakni a magyarnak is!“

Aki pedig az 1841-diki július utáni vezérczikkeket olvasná, legfőlebb is azt mondhatná: „tudós egy férfiú az a Pesti Hírlap szerkesztője; sőt nemcsak tudós, hanem eszélyes is: mert tudja magát alkalmazni — az időkhez?“

Hogy tudós meg eszélyes nem synonymek, azt fölösleges volna hosszabban demonstrálgatni.

Elv és modor, harcz és háború! Miket nem láttunk, miket nem olvastunk egy rövid év alatt! És mi ne örüljünk, hogy annyit s ollyakat olvashatánk?

Nemcsak az X. T. Z., hanem többen is mondák azt, hogy a P. Hírlapnak két iránya van:

megvallott, és meg-nem-vallott, mit én külsőleges és belsőleges iránynak neveznék. Amaz, a feketén nyomott szavakban; emez pedig a fekete sorok közötti fehér tereken lengi át a lapot; amaz test, ez — szellem!... A kérdő, felkiáltó, és nyugjeleket — a nevető -jelt a függni szerető Jelenkor csak nem rég találta fel a vargánya fölfedezése után — senkisémm vizsgálta ekkorig; a pontokat bonczolni pedig senkinek sem jutott eszébe. Kár, ha ezt tevék, talán még egy harmadik irányt is fogtak volna a Pesti Hírlap vezérczikkeiből kibonczolgatni?

Hiába, nekünk magyaroknak nemcsak Columbusunk, de még egy valamirevaló Cookunk, vagy Magellonk sem tud születni!

Ezek gyanúsítások!

Ok, épen nem! Minden előfizetőnek — e szót használom, mert azt szeretném, ha az adózóknak volna szavok, s így az ingyen olvasókat nem akarom értetni — minden előfizetőnek, mondom, van joga olvasni a fekete és fehér sorokat, és gondolni mindkettőről — a mit akar; és van továbbá joga megmondani gondolatát. Ha gondolata a Hírlapétól

elüt, nem mindig az ő hibája; hanem a fekete és fejei soroké, és a beszédjeleké, s több ilyen hieroglyphké; és ha dicséretére válik a Hírlapnak, ennek érdeme; ha pedig dicséretére nem válik, ismét a Hírlap érdeme, de nem gyanúsítás.

A Pesti Hírlap — nem akarnám ráfogni, de úgy hiszem, jól emlékezem — maga monda, hogy olvasói a fekete sorok közötti fejei sorok felett is gondolkozzanak. — És helyesen! A Pesti Hírlap e szép gondolata azonban nem volt eredeti, s pedig nem azért, mintha minden olvasó szinte úgy tudta volna azt, mint tudja Columbus után a tojást csúcsára állítani; hanem mert a — Say szerint — bohóc emlékezetű Galiáni apát monda már egy szép szelleműnek: „Ön csak a könyvembeli sorokat olvassa; azokból semmit sem fog tanulhatni: a sorok közti fejéretet kell olvasnia, mert ott van az, a mi munkámban lényeges.“

E taktika pedig nem rász. Vizenyős munkákban a fejei sorok szárazabbak, mert azokra legalább a festék olaja nem hat, s így a szerző könnyen menekedhetik hóbortos criticusától; a gyö-

keresek (the radicals) pedig legszebb, legeredetibb, legmerészebb gondolataikat gondolják vagy gondoltathatják a fejér sorokba; s így a fekete sorokban gáncsoskodó gyökeres közvéleményt, a fejérekre utasítják; a fontolva haladó világfiaknak pedig azt mondják: „a mi latunk a fejér sorokban nyom mázsányit....!

Hol a sajtó szabad — mint például Franciaországban? — ott az írók nem igen utalhatnak a fejér sorokra; mert a feketék is megteszik a tempót; hanemha a frankokat, meg személyes szabadságukat nem akarják kockáztatni. Ott tehát a fejér sorokra utalni, annyit tenne, mint zsebjét és a szabad lég szíhatását félteni... Nálunk ez nem úgy van; nálunk az író legszebb, legeredetibb, leg-hatalmasbb gondolatit mindig a vizsgáló törli ki!?! Ha tölem függne, felszabadítanám — hacsak néhány hónapra is — a sajtót, hogy láthatnék azokat a gyönyörű, dicső és merész eredeti magyar gondolatokat, mellyeket most olly könyörületlenül semmit meg egy tollvonás! Vájjon, nem törültetne-e akkor többet a zseb és szabad lég féltése, mint törül most a vizsgáló?....?

Mikor a Quae maribus-t tanultam, igen szerettem volna dohányozni, hanem féltem a jó nevelés és oktatás leghatalmasbb segédjétől — a nyírestül; most magam ura vagyok, és nem pipázok: mert a füst nyelvemet csípi. Vájjon nem így vagyunk-e mi is a szabad sajtóval?

És szabad sajtó mellett vájjon nem követnék-e olykor hírlapszerkesztőink némelly francia lapok 1841-diki példáját, s fejér sorok helyett nem kiil-denének-e inkább egész fejér lapokat előfizetőik-nek?— Bezzeg azokon lenne ám még sok gyönyörű és erőteljes eredeti magyar eszme!

Hanem visszatérve a fekete meg fejér sorokra, azt lehetne kérdezni: mellyikekben mutatkozott előjele a hazavésznek? Én őszintén kimondom, sem egyikökben, sem másikokban nem láttam azt. Veszélyt jósolni azokbul a nemzetre a priori — véleményem szerint — csak olyformán lehetett, mi-ként Pascal — ha jól emlékezem — a poste-riori állította, hogy „ha Cleopatrának kissé rövi-debb orra volt volna, az egész föld színe megvál-tozandott volna! — Én Sayvel tartok, ki azt mondja: „Nem kell nagy nyomatékosságot tulajdo-

nítani kis okoknak. Gyakran követik ugyan nagy események azokat; de ezek csak akkor történnek meg, midőn az események megérették arra, hogy bekövetkezzenek!“

Körülbelől két éve, hogy a Pesti Hírlap világon van — de nem értem B világát, mert erre később jutott — s a haza él, Buda áll! És nem is hiszem, hogy egyhamar felforduljon; hacsak valami mathematicus nem szegődik a Pesti Hírlaphoz, és számolásival meg nem mutatandja, miképen Magyarország a világgal együtt körben forog? — Ezen új Newton eloszlathatná azon sötétséget is, melyet a magyar pipás nemesember füstjével a félvilág körül támasztott,

„Haljon a MODOR, éljen az ELV!“ monda a Pesti Hírlap kínjában. Tehát volt mégis hatása a grófi drasticus czirógatásnak? Nem is tréfa az illjen modor-vita, kivált midőn I-re rakosgatják a hatalmas pontokat!... de én azt hiszem, hogy positivitások mezején nem is könnyű ollyformán modorozni értekezésinket, mint midőn még halottas házakról, gyermekgyilkolásról, s több effélékről vezérczikkezénk: mert közlekedések, kereskedési vi-

szonyok, vagy éppen gyapotgyárakról szólván, gondolatinkat nem igen eregethetjük keresztül szívvériink melegén: ott a kétszerező tábla csakugyan többet ér a szív melegénél? A locsodi poros út is némi positivitás ugyan, de koránsem — bot for ever!....

A sejtett veszély tehát elhárult. A magyar Franklin találmánya jó sikerrel működött, kivált mióta rendszerítetett, s a füstölő magyar helyébe a világra alkalmaztatott.

Egy éve lehet, egy vezérczikki kaleidóscopban láttuk a hírlapi öt évnegyedet, Ki a fekete sorokat olvasta, s azok szavait olly erősen hitte, mint mondta hinni az, a ki írta: abban a leggyönyörűbb alakokat szemlélhette. — Voltak, kik a fejér sorokban ördögöket láttak bukfenczezni; s a jövőt ismét némi aggálylyal várják.... 1842 vége szörnyű döngetéseket ígért az új évre.

Nincs, min aggódni, uraim!... Az első ijedés is alig menthető, bár némileg természetes; de most már ha félnénk, csakugyan azt mondhatnák rólunk, hogy zsarnokok vagyunk; mert írva van: „a félelem legnagyobb kízója a zsarnokoknak, s

a legmegbocsáthatlanabb bünt az követi el ellenük, ki nekik félelmet okoz....“

Hogyan is lettünk mi egyszerre olly félénkek? mi párduczos ősök, vasgyúró dédapák utódai? — Az utolsó törökháboróban a vitéz czopfos magyarok még meglehetősen viselték magokat; s a czopfnélküliek Győr alatt, még francziát is alig láttak, s már is futásnak eredtek!... Valóban, kár volt üstökeinket levágnatni; tudjuk, miképen Delila is haját vágta le Sámsonnak, hogy erejét elvegye. — Hanem növesztjük is ám szakálunkat derekasan; csakhogy abból is elmésségeket faragnak már néhány csintalan vitzelők. Hallottam t. i. egy felső magyarországi megye követéről mondatni: „Szakálába szállt az esze“

E vitz, uraim, nem sükerült. Herculest minden szakál mellett is szerették a múzák. Egyéb-iránt, kinek esze nincs, annak még lehet ereje s bátorsága; s így szakái forever, e niente paura!

Van tehát okunk nem félni; a Pesti Hírlap önmagától fog leginkább megszelídülni. A positiritások speciális mezején kissé bajosabb a legügyesbb vezérnek is vitézkedni; s ha majd a negati-

ók kora — mellyet pedig a Pesti Hírlap sem fog elkerülhetni — rá nézve is bekövetkezendik: akkor hévmérője néhány foknyival bizonyosan alább szálland.

Én pedig mindig úgy tartottam: ha hivatva van a Pesti Hírlap fényterjesztésre, kígyót-bé-kát fogtok kiálthatni ellene, s ő élni fog; ha nincs, »s csak magán érdekeknek áldoz ürüket, veszni fog; mert ismét írva van — ha jól emlékezem, Say-nél: — „Napról-napra jobban érzik magokat a charlatánok.... Ön megijed?... Legyen nyugodt; van idejük szerepök bevégzésére.“

Chinai falak.

Quel mot vous prononcez ..... !

Musset.

Van egy fal, óriási mű, melyet a mennyei birodalom lakói raktanak, hogy magokat a pokoliul — mi Mongolországnak neveznök-biztosítsák — az ismeretes chinai fal.

Nem hiába, hogy mi — keleti faj par excellence — szinte azon vidékről jövénk egykoron, hol a világ hajdani hét csodáinak ezen egyike még ma is áll; de el is hoztuk ám magunkkal azon óriási mű élénk emlékezetét, s több századnyi mutatóunk alatt Európában nem bírtuk azt elfeledni....

A mi magyarchinai falunk nem ugyan a mennyei birodalom ótalmára, hanem mégis a tejjel-mézzel folyó Kanahán biztosítására mondatik rakott-

uak, s fentartása szükségét szinte azért vitatják némelly magyar-chinaiak, mert különben kiáradna a tej, s elöntené bennünket a méz; és a nagy édességben majd megfuladnának a falon túl, vagy kívül lakók!

Ám, mi jó emberek ezen magyar chineserek; milly „atyailag“ gondoskodnak rólatok, kik a falon túl, vagy kívül vagytok; s kik a magyar Kana-hán tejét-mézét jobbadán még ma is csak amúgy Beel Mátyás híres könyvéből ismeritek.

Bókot, földig bajlót ez atyailag gondoskodó napfiak sógorai- meg komáinak!

Avagy talán nem is hiszitek, hogy javatokat akarják? — Ti hitetlenek! nem érdemlitek meg, hogy Confuczius arany tanjai világítsanak üstökös koponyáitokra. Volnátok csak ti is chinaiak, majd belétek öntenek e hit ágozatait a jószívű mandarinok, kik — úgy látszik, nemcsak nem ügyekeznek e falak lerontásán, de sőt újítgatják repedéseit, erősítik tornyait, s mészkomokozzók védfogait.

Lássátok bár:

I.

Nemes, nemzetes és vitézlő dudvai Dudvász Jónásné asszonyság saját curiáján háza s kertje körül magas falat fonat — mogyorófából, s fölébe tövisbokrokat rakat, nehogy nemzetes kasznárné asszonyom vitézietlen tyúkai veteményes ágyait fel-dúlva, a nemesi magot a mégcsak nem is nemzetes kántorné sövénytelen kertjébe hordják...

Egész farsangon át unalom öli Dudvásyné asszonyságot: mert a közel faluk nemes asszonyságait tőle, s viszont tőlök őt, a szörnyű hófuvatok el-falazzák; az pedig, hogy a faluban lakó nemzetes kasznárné, vagy mégcsak nem is nemzetes kántorné társaságában magát meglehetősen jól mulassa, az — mondom — derogálna ő tekintetességének.

Aztán pünkösstkétfőn Dudvász Jónásné asszonyság curiája előtt üdögél, s nagy kegyesen fogadja az előtte elballagó kántorné köszöntését; — de szóba nem áll vele, mert — pincsijét kell cziró-gatnia, mellyet a szomszédban lakó báró úr küldé néki nagy kegyesen ajándékba — lovásza által.

Az eklézsiában Dudvásyné asszonyság a tiszteletes úrhoz közel ül, külön székből: mert Jehova sem szeretné, ha a nyáj juhái összekeverednének. De imádkozik is ám buzgón Dudvásyné asszonyság, mert az ő bibliája szebben van bekötve, mint a nemzetes asszonyé.

Hja, uraim, a chinai fal.

II.

Nagyságos tömördöki báró Tömördökry Béla úr, mikor nyaronta jószágain mulat, igen szívesen látja tekintetes Dünnyögi szolgabíró és Tollasy eskütt urakat — mert úri székeknél, meg a pálinkás kazánok körüli differentiákban sok szívességet tehetnek az uradalomnak.

De télre a fővárosba jövén, a váczi utcán sétál fel s alá egypár tejfeles dámával, és nem veszi észre, midőn a tekintetes szolgabíró úr, ki olly nyájas arczczal szíja tajtpipáját, mint kecskefiú anyja tölgyét, s olly hetykén lógazza baljában czafrangos kostökét, mint páva hímes tollát, a báró

urat nagy vidáman s bókkal üdvezli. S ez nagyon természetes: mert midőn közelébe ér, midőn mellette elhalad, báró úrnak igen fontos beszéde van a tejfeles asszonysággal ennek pincsijéről, kinek az ügyetlen nevelő tegnap este drágalátos lábacskáira hágott.....

„Alázatos szolgálja a méltóságos báró úrnak,“ mond a közelgő szolgabíró.

„Oh, das arme Viell!“ felel sopánkodva a báró olly arczczal, hogy valóban kétes: a mélságos asszony ebecskéjén sajnálkozik-e, s nem inkább a kostökös üdvezlő bókját akarja-e viszonzni?

A vendéglőben ül a báró s ebédel, midőn Dünnyögi úr már vacsorálni jött: mert a színházi mutatvány legalább is 9. óráig eltart, s ő gyomrát addig nem vezékeltetheti.

A szolgabíró nagy bókkal üdvözli ismét a bárót, ki épen egy palacz ‚rajnait’ bontat fel, bogy azt egypár tejfeles barátival kiürítse. — Szolgabíránk, kit olly szívesen látott úrbéri úrszekkor Tömördökry báró úr falusi asztalánál, egy mellette épen üresen levő székre telepszik.

„C est mon gignon, qui me poursuit partout; hatons nous! mond a báró barátihoz, olly nyelven, mellyet a szolgabíró chinainak tart.

S a tejfelek nagy vigyorgva tovább mennek.

A szolgabíró néz és néz, és nem jut eszébe a szegénynek a — chinai fal!

III.

„Igen ám, Salamon úr, de máskép nem lesz öné a gyapjú.“ Mond Izsák, az alkusz, Ritterheim Salamon nagykereskedőnek, magasztalva az alkat, mellyet részére kötendő vala.

„Oh édes, jó Izsákom, lássa, azt a két forintot mázsájánál már csak lealkudhatta volna, a kerekszám miatt is...“ „Hát a gubacs, a rongy, a repcze, Izsák úr? megkapjuk-e jó olcsón? Lás-son utána, kedvesem, ön ezermester.“

E párbeszéd Salamon üzletszobájában tartatott.

A gyapjút megszerezte Izsák a kerekszámú forintokon.

Néhány nap múlva Salamon nagyságos nejével sétál a dunasoron.

„Herr Szalomon! Herr Szalomon!“ hangzik egyszerre; de Ritterheim úr, mintha nem is ő volna a Salamon, nevét nem hallja: már csak annál fogva sem, mivel éppen gróf X jó vele szemközt.

Salamon nejét bemutatja, s igen bizodalmasan beszélget X gróffal — ennek lejárt váltóiról.

Izsáknak sietős mondókája van Salamonnal a gubacs, meg rongy, meg repcze iránt, s nem ismerve X grófot, egész bizalommal megyen Salamonhoz, s kezét illetvén, ismét nevén szólítja.

„Milly szemtelenség, mond haraggal Salamon, az embert útczán így háborgatni!“

Izsák ellódul; s nem jut eszébe, hogy Salamon úr, a dunasoron, kivált ha gróffal beszél, legalább is a római birodalom herczegének véli magát.

És szegény Izsák csodálkozik a — chinai falon.

IV.

Tánczvigalom van — például a pesti casino teremében.

Jó a tejfeles dámák egyike, s mivel a csattogó tánczosok miatt tovább nem mehet, az ajtó melletti pamlag szélére ül; s üvegszemén nézdeli a „nem-tejfeles“ asszonyságot, ki mellé a kaján sors őt vezeté.

„Kérem, gróf Szepi, karját!“ mond egy feleje menő arszlánhoz.

S tovább száll aetherileg lebegve, mihelyt a táncz megszűnék.

Vissza néz, hol ült vala, és kérdi nevét az asszonyságnak, ki szomszédnéja volt.

„Nem ismerem, mond arszlána; úgy látszik valami ‚lateinerné.‘ Ha jól emlékezem, láttam őt az országgyűlésen, IV tanácsos neje.“

A jámbor tanácsosné áldotta sorsát, hogy közelébe olly szép dámát vezetett a sors; s nem is

gondolt arra, hogy közte s a dáma közti kis téren hatalmas chinai fal emelkedett!

De elég lesz; mert előbb lehet végére érni a mongol-chinai, mint a magyar-chinai falnak.

Magyar politicusok.

Hm .... hja; — .....!
Egy magyar publicista.

Hogy a magyar nemes született katona, azt mindenikünk — kik t. i. eléggé szerencsések valánk illy született katonául szülehetni — azt, mondom, mindenikünk tudja; mert, hiszen, mindenikünknek elmondá azt apja, vagy nagy-apja, sőt öreg mamája is — számtalanszor. De, hogy mi — jól értsük egymást, midőn azt mondom MI, akkor kétségtelen nemeseket értek — hogy mi született politicusok, publicisták, kormányférfiak is vagyunk, azt érezhetőbben csak néhány év óta kezdjük hinni.

Ezt, mint sok más üdvös dolgokat, municipális szervezetünknek tulajdoníthatjuk, melly valamint

egyedüli, úgy legjobb iskola is — a politicára nézve. Innen kerülnek ki a magyar Pittek, Foxok, Peelek, Russelek, Talleyrandok, Molék, Thiersek, Guizot-k, s a t. mint szinte egész serege a magyar O'Conelleknek!

Boldog Magyarhaza!

De bezzeg van is ám köszönet közdolgaink menetelében! Olly rend, olly pontosság, olly szabotosság mint nálunk, nincs egy birodalom köz ügyeiben széles e világon.

S ez nem is lehet máskép; mert hol minden táblabíró meg eskütt, meg írrok, meg megyei hajdú teljes joggal szól a dologhoz, s aztán kinek jobb torka van; azé az igazság: ott már csakugyan mindennek rendén kell lenni.

Sokan csudálkoznak, hogy ollykor köztünk egynémelly jobban kitalálja: mire van jelenen leg-sürgetőbb szüksége Angliának, mint maga Peel?

Hja, az illy csodálkozó elfelejti, hogy Peelnék koránsem volt olly jó political iskola, mint a mi publicistáinknak!

A mechanikára még nincs tanítószék — legalább nincs comme il faut — a pesti egyetemen; s azért én mégis fogadni mernék, hogy bármelyik tiszaháti érdemes táblabíró úr jobban tudná igazgatni s rendbe hozni „Galatea“ gőzösünk gépeit, mint Mr. Focklock, ki a Bowring-strecti „Mechanik-Institutban“ vegze — nem ugyan „eminentiával, hanem legalább ‚primával‘ — tanulmányit.

Mintha látnám, hogy kaczogtok?!

Valóban nincs, min kaczognotok.

Hát azt gondoljátok-e, hogy a ‚Galatea‘ erőművei igazgatása nehezebb, mint egy birodalom gépeinek kellő, rendes mozgásba hozása és tartása?

Point de tout — épen nem.

S ha még meggondoljátok, hogy a mi házánk kormányzati gépei koránsem olly egyszerű, egészen önálló művezet, mint például a ‚Galatea‘ erőművei; hanem — házasságunk által — olly valami összeillesztett, több nemű gépekből alkotott egy egész, mellynek rugói, kerekei, katlanai, üstéi, hengerei, billentyűi, szellentyűi, sat. sat. ezer meg ezer alkatrészei olly különemű érdekekből készültek, hogy rendes mozgásukra majd gőz, majd szél,

majd lapát, másutt megint fűjtató, reszelő, fecskendő, sat. szükséges; ha mondom, ezt meggondoljátok: akkor talán mégis elhiszitek, hogy tiszaháti táblabíráink legnagyobb száma, sokkal ügyesben foghatna a 'Galatea' gőz-gépei igazgatásához, mint hazánk politicája kormányzatához? Valóban, nincs min kaczognotok!

A r i s t o c r a t i a .

La nobiltá esiste in Európa
ed é indestrutti bile.

Botta.

Az aristocrata, a szólegsorosbb értelmében, éj) olly kevésbé valósítható: mint a milly szép az eszme, mellyet kifejez: „a legjobbak uralkodása.“ Ha valahol, itt ugyan gúnynyá tette az élet, a nyelv szokás a gyönyörű eszmét!

Ma — különös metamorphosis által — a „legjobb“ annyit tesz, mint: „leghatalmasbb“ — „előjogos“, s aszó jaristocrata annyit, mint: „ahatalmasbak uralkodása a gyöngék felett^f; vagy más szavakkal: „urak parancsolása az engedelmeskedő rabszolgáknak.“⁶

Megjegyzem, hogy én itt az „aristocratiát“ nem betűszerinti értelmében, hanem úgy veszem, hogy

alatta az előjogos polgárokat, s jelesen nálunk, a nemességet értem.

Sokan csodálják, többen sajnálják mindnyájan erezik, hogy az aristocratiának Magyarországon is sok gyűlölője, sok ellensége mutatkozik.

Ezen ellenséges indulatban, sokan alkotmány-felforgatási irányt akarnak észrevenni, melly Danton rendszerén kezdődvén Robespierre nyaktílján végződjk; s ők viszont, ha illy vasgyúró antiaristocratákról hallanak, rettegésökbén felkiáltanak: „censeo Carthaginem esse delendam“: azt hívn, hogy csak így alhat fen Roma!

Én, valamint igen sok másön hazánkban: úgy ezen antiaristocratai szellem nyilvánulásán sem csodálkozom; sem annak kifejlődéséből, terjedéséből és szilárdulásából a hazára vést jósolni, nem merek, nem akarok.

Ha több nemes volna nálunk, mint mennyi plebejus van: a nemesi aristocratiának — igen természetesen — kevésb ellensége fogna lenni; de miután ez nem így van, megfordítva kell állani a viszonynak. S ez megint természetes; mert vajmi közönséges dolog gyarló embereknél az, hogy álta-

Iában minden felsőbbet, erősbet, gazdagabbat, eszesbet, erényesbet gyűlöljön! A gyenge irigylí az erősnek erejét, a buta az okosnak eszét, a rút a szebbnek testi kellemeit, stb. S ezen irigység, valamint végtelen más bűnöknek, úgy a gyűlölségnek is, szülője.

Minden felsőbbtség, legyen az testi vagy szellemi, visszatetszik annak, ki alantabb áll. S pedig az emberek közt nem lehet egyenlőség, s hol ez megszűnik, ott kezdődik a gyűlölet, melly minden előjogban szabadsági üdvöt; minden terhecskében igát láttat az alantibbsággal; az iga pedig, La bár aranyos volna is, mindig iga marad, s nem volt nép, melly azt úgy megszokta, hogy lerázását meg nem kísértette volna. S ezen természeti, kiírt-hatatlan inger egyedüli kulcsa az aristocratia iránti gyűlöletnek általában: nálunk pedig egy másik főoka az, hogy — kivált felsőbb — aristocratánk, igen kevés kivétellel, már régi időktől óta, épen nem felel meg magas hivatásának, sőt a legnagyobb résznek ma már arról csak tiszta fogalma sincs!

Ne csodálkozzék tehát az antiaristocraták szaporodó számán nálunk senki: noha a magyar aris-

tocratiának, ha egynek a világon, dicső, s igen tiszteletre méltó ősz alapja van; s noha szorosán lett proletariusok nálunk meg nem nagy számmal léteznek. Higyétek, a fél század óta lábrakapó pénz-aristocratiának is eljövend napja. El, s pedig tán hamarabb, mint jött a nemesi aristocratiáé; mert ha a felvilágosodó nép a szent traditiókat kigúnyolja, ha a felmagasztalódó ész az érdemekkel szerzett kitűnőséget tisztelni felejt: sokkal kevésbé fogja tiszteletben tartani azon aranynimbust, mellyet sokszor vakszerencse, gyakran fortély, legtöbbször nemtelen ügyesség tőn valaki sajátjává. Maga az ész - aristocratia sem képes mindig s mindenkor tiszteletet vívni ki magának; s hogy ellenségei száma, gyűlölői serege csekélyebb, az csak onnan van, hogy az aristocratia e neme nem hat olly érzékenyen nyomasztólag a népre, s mert észszel sokkal kevesebben is dicsekedhetnek, mint akár nemesi születéssel, akár aranyteli erszényekkel: noha igaz különben az is, hogy az ész-aristocratia szinte olly kedvezménye a teremtőnek, mint a nemesi, s mint — sok esetben — a pénz aristocratia: egyik t. i. herczegösktül születik; egy másik milliós banquier-

tói, s a századik, ezredik szép észet hoz magával világra. — Valóban, tout la méne chose — csak-hogy különféle színezettel.

Hogy a pénzaristocrazia elleni had már is derekasan foly, nemcsak Anglia, de más tartományok mozgalmi is tanúsítják. — Ez azonban sajátlag csak a régi harcz folytatása: „exordium initū ante finem. Előbb — s helyenként még ma is — a szolgák küzdöttek az urak ellen; a pénzaristocrazia elleni had a szegények csatája lesz a gazdagok ellen. — Csak a nevek változnak, a dolog az marad, a mi volt.

Azt, hogy nálunk a nemesség — mellyen kívül még most egyéb aristocraziánk nem is igen van — szép és magas hivatását épen nem teljesíti, alig szükséges bizonyítnom. Ezt, a jobb keblű magyar erezi, s annál inkább tudja is.

Erény és bölcsesség teheti nemessé az embert; erény és bölcsesség által tarthatja fen magát a magyar aristocrazia is. — Bír-e e tulajdonokkal? nem fejtegetem. Annyi bizonyos, hogy sokat el lehetne róla mondani azokból, miket Montesquieu a törvények szelleméről írt munkája III. k. 5. feje.

azon szakaszában sorol el, mely e szavakon kezdődik: „L’ambition dans l’oisiveté, la bassesse dans l’orgueil, le désir de s’enrichir sans travaux, stb.“

Egy német publicista a nemességben, bogy hivatásának korunkban megfeleljen, következő kelleket tart szükségeseknek: „a nemesség gazdagsággal és birtokkal legyen összekötve, nehogy szükei által kénytelen legyen állása fényét s nemét sárba vonczoltatni engedni; — ne létezzék maga a nemesség közt azon öngyilkoló meghasonlat, mely azt inkább, mint bármi más, enyészettel fenyegeti:“ mert „omne regnum divisum desolabitur. A nemesség egyes osztályinak egymástóli elkülönzését az alsóbb nemesség annál nehezebben tűri, minél kénytelenebb a lenézést saját ügyfeleinél tapasztalni; — „a nemesség nyitva álljon mindenkinek; de ne legyen pénzen vásárolható, ne mindennapi szolgálatokért szerezhető; — tiszteltessék az állomány egyik oszlopa gyanánt a kormánytól; — ő maga tisztelje a törvényeket; — legyen magva az intelligentiának és notabilitásoknak az állományban, és tündököljék honpolgári erényekben.“

Nemde, ujjainkon számlálhatnék meg a magyar aristocratiában azokat, kik e tulajdonokkal bírnának? — S pedig Montesquieu a felhozottakon kívül, még egyéb erényeket is kíván meg a nemesi aristocratiában.

Ezek közül csak egypárt hozok fel: „a nemesség kiváltságai ne legyenek tiszteletre méltók csak és egyedül azért, mert szégyenletesek a népre nézve; — a nemesi családok legyenek nép, a menynyire csak lehet; s a nép egy része ne legyen soha polgárilag ura rabszolgája.“

A magyar aristocratiánál vajmi hiányzanak e tulajdonok is. Kiváltságait többnyire azért becsüli, mert azokkal nem bírni szégyenlené; a legnagyobb rész pedig chinai falakat állított maga és a nép, sőt saját osztályai közé is!

A magyar nemesség eredetileg olly alapokra állítatott, mellyek részére a legszilárdabb tartósságot biztosíták. Szerezhető volt harczy és szellemi érdem által: nyitva állt minden bátornak és jeles észbeli tehetségűnek; — nem ismert sorában egyéb osztályzatokat, mint a mennyiben az ország kormányzására meghívottak talán megkülönböztettek; —

birtokkal járt. Egy foltja volt csak e szép alapnak: a meghódított nép vagy gyávalelkűek rab-szolgái állapotja, s e foltot, miután eredeti szép jelleméből már rég kivetkezett, még ma sem tudja magáról egészen lemosni.

Ha aristocratiánk gyűlölőin s ellenein diadal-maskodni, s az ország díszére magát fentartani akarja, elkerülhetlenül szükséges, hogy eredeti alapjaira a lehetőségig visszatérjen, hogy erényei által tündököljék, s különösen, hogy a mennyire csak lehet, nép legyen.

A magyar aristocratiában, mint szinte megyei institutióinkban is tagadhatlanul, sok democratai szellem volt, legalább kezdetben, s jelenleg, úgy látszik, ezen eredeti típusra akarja azt ugyanazon nemesség egy osztályzata visszavezetni; azon osztályzat t. i., melly hasonjogositól most — igen gyakran — lenézetik.

Ha a nép kívánná amaz eredeti alapokra visszatérést, akkor a veszély nálunk ha nem is nagyobb, talán közelebb leendne; most a veszély még csak készülöben van: mert nehéz feltenni a nemesség bármelley osztályáról is, azon kábaságot, hogy

erényei által tündököljék, s különösen, hogy a mennyire csak lehet, nép legyen.

A magyar aristocratiában, mint szinte megyei institutióinkban is tagadhatlanul, sok democratai szellem volt, legalább kezdetben, s jelenleg, így látszik, ezen eredeti típusra akarja azt ugyanazon nemesség egy osztályzata visszavezetni; azon osztályzat t. i., melly hasonjogostól most — igen gyakran — lenézetik.

Ha a nép kívánná amaz eredeti alapokra visszatérést, akkor a veszély nálunk ha nem is nagyobb, talán közelebb leendne; most a veszély még csak készülőben van: mert nehéz feltenni a nemesség bármely osztályáról is, azon kábaságot, hogy önmagát akarja megdönteni. S azért e tekintetben nem tartok egészen a fenebbi német publicistával.

Rómában akkor kezdett a senatorok hatalma és tekintélye — s így uralkodása is — hanyatlani, midőn a nép kezdett forrongni, s a kormányzatbani részvételre vágyakodni. A francziáknál szinte a nép támadott fel s döntötte meg az aristocratiát: midőn a velencei patrícusok a néppel együtt vesz-

tek el. Itt, a körulsánczolt aristocratia egy képen örködött a nép szabadsága —, vagy, ha úgy tesszik, annak elnyomatása — mint önmagáé felett: mert a tízek és hármak tanácsa — mint egykor az athenei arreopagiták — egyképen ítélték a doge és halász felett. Franciaországban, kivált XIV. Lajos kora óta, az elfajult nemesség volt mindenek, teljeshatalma úr, még a törvények felett is; s a nemesség száma itt jóval csekélyebb levén, mint a népé: amaz, makacssága miatt, nem maradhatott fén.

„Legjobb aristocratia — Montesquieu szerint — az, mellyben része a népnek, melly nem osztályos a hatalomban, olly csekély, hogy azt elnyomni a nemességnek nincs érdekében; — legtökéletesebb pedig az, melly leginkább megközelíti a democratiát.“

A nagy törvényphilosoph maga az aristocratianak e mindkét nemére Athénét állítja fel példányképül. S lehet, hogy igaza volt; noha vannak, kik ellenvetik, hogy ő Diodort nem jól idézte: mert Antipater korában az aristocraták száma Athénében 9. ezret tön: míg a szavazatból kizárt pol-

gároké 21 ezerre ment! Egyébiránt, ha az aristocratiát természetes ellentétével vesszük — a rab-szolgasággal, mellyel együtt, egy perczben született: akkor hajlandók volnánk azt mondani, hogy annak egy neme sem jó; vagy csak az jó, melly tisztán democraticus kormányformáknál a hasonjogú polgárok szavazata által jut a kormányzási hatalomra.

Ennek képét kellene látnunk Magyarországbán, ha t. i. az öt-hatszáz ezerre menő nemességet elszigetelve vehetnők a tíz-tizenegy milliónyi néptől. — Azonban megyei tisztválasztásink s autónomialis kormányzatunk eredményei még így is meghazudtolnák Montesquieut.

Legroszabb sarjadéka az aristocratiának az olygarchia, vagy is az örökleti nemesség csekély számának hatalma, mi hazánkban nagyon is otthonossá leendett, ha....

A magyar antiaristocraták aligha az olygarchia megszüntetése által, az aristocratiát nem akarnák a néphez lehető legközelebb hozni, s így nálunk az aristocratia legtokéletesb nemét létesíteni. — Ha erre törekednek, hagyjuk őket: kár gátolni szándékukban; mert a polgárokdemocratico-aristo-

cratai vegyülete kétség kívül a legbiztosb socialis kapocs; a mai aristocratia továbbá a téresb alapon csak új támaszt és szilárd állást nyerendne — mi pedig valamint saját érdekekben, úgy az országében is csak kívánatos.

Boldogok leszünk, ha ezen aristocratico-democratiai liarczot papiroson küzdjük ki, s ha fejlődelmünket illy aristocratico-democratiai polgár-vegyület fogja környezhetni.

N e m z e t i s é g

Az attila hű bélyegét viseli a
nemzetiség magyar fogalmának.

Daguerreotyp.

Képzeltetek egy komokkupaczt, mellynek félig fonnyadt fűszálait éjszakkeletről hidegen dermedtő, délnyugatról pedig különösen lankasztó szél borzogatja untalan; és ha e homokbuczkában Lazánkat, a rajta tenyészhető fűszálakban minket magyarokat nem láttok: úgy — vastag hályog van szemeiteken!

Azt mondják már többen: ne buzogjunk annyira nemzetiségünk mellett, mert az csak a reactiót növeli szláv s német ajkú polgártársainknál!— De hát összetett kezekkel nézzük-e, mint sepregeti tova ízenként, szemenként az idegen szellő a kis homokkupaczt, s mint aszalja füveit?

Vannak, kik a szláv reactiót a magyar tálbuzgalomnak tulajdonítják egyedül, vagy legalább igen nagy részben.

Nem tudom, magokat mystificálják-e az illy jó emberek, vagy másokat akarnak ámítani? avagy nem *megvesztegetett* ügynökei -e a szlávoknak? Már aztán nem akarom állítani, hogy épen arány és myrrlja volna az ámítási díj: lehet az tömjén is, minek füstje soknak, kinek kivált aranya s ezüstje untig van már, kedvesebb, illatozóbb az érez kellemes pengésinél.

Német s francia Journalokban — nem rég — Nagy Péter orosz Cár végrendeletét olvastam. Ezt, az illy mystificálók ellenében — nem tudom miért? — nem használták a tólbuzgó magyarok journalai. Talán elkerülte figyelmöket? Pedig hatalmas felelet lőn abban megírva — körülbelül másfél század előtt — a magyar buzgalom korholóinak, s a mai szláv reactio hallgatag helyeslőinek.

Én ide írom azt:

„A legszentebb és oszthatatlan Háromság nevében, mi I-ső Péter, minden származékaiknak és utódinknak az orosz nemzet trónusán és kormányán.

A nagy Isten, kitől bírjuk létünket s koronánkat, felvilágosítván bennünket az ő fényével és gyámolítván segélyével, megengedi nekem, úgy tekinteni az orosz népet, mint melly hivatva van arra, hogy egykor egész Európa felett uralkodjék. Én e gondolatot azon alapítom, hogy az európai nemzetek, legnagyobb részben, az aggságnak hanyatláshoz közel állapotjára jutottak, vagy hogy ahhoz nagy léptekkel közelítenek; innen tehát következik, hogy könnyen s kétségtelenül meg kell hódíttatniok egy ifjú s új nép által, mihelyt ez el fogta érni egész erejét s egész növekedését. Én kelet és Nyugat tartományinak Éjszak általi megrohanását a Gondviselés végzeteiben elhatározott időszakos mozgalomnak tekintem, melly így nemzét újra a római népet a barbárok megtámadásai által.

„A gönczi népek vándorlásai olyanok, mint a Nílus folyása, melly bizonyos időszakokban, iszapjával trágyázza be Aegyptus elsoványult mezőit. Én Oroszországot mint patakot találtam, s mint

folyót hagyom magam után; utódim nagy tengerre teendik azt, melly az elszegényült Európa termékenyítésére van hivatva,,⁹s hullámai szét fognak özönlenni daczára mindazon gátoknak, melly eket elgyengült kezek fognak ellenébe rakhatni, ha származékim tudják igazgatni folyását. Ezért hagyom uekik a következő tanításokat; ajánlom azokat figyelmökbe és szilárd követésökbe:

1) „Tartsák az orosz népet folyvást háborús állapotban, hogy akatona mindig harczedzett, mindig csatakész legyen, ne hagyják azt nyugodni, hanemha egyedül az állomány pénzügyi javítása, a^s sereg kiegészítése, a megtámadásra alkalmas pillanatok megválasztása miatt. így segítse a béke a háborút, s a háború a békét Oroszország terjedése s növekedő jólléte érdekében.¹⁵

„2) Meghíni minden lehető módon Európa tanult népeitől háború alatt a vezéreket, és béke alatt a tudósokat, hogy részesüljön az orosz nemzet más tartományok hasznában a nélkül, hogy saját övéiből veszítene.

„3) Résztvenni minden alkalommal Európa ügyeiben és minden zavaaraiban, s különösen Német

országában, melly közelb levén, közvetlenebből érdekel.

4) Felosztani Lengyelországot, folytonos zavart és féltékenységet élesztve benne; arannyal nyerni meg a hatalmasságokat; befolyást gyakorolni, megvesztegetni az országgyűléseket, hogy hatni lehessen a királyválasztásra; pártosokat nevezni, azokat pártfogolni, muszkaseregeket küldeni az országba, s ott tartózkodtatni mind addig, mig alkalom leend azokat végképen ott hagyni. Ha a szomszéd hatalmasságok nehézségeket tennének, pillanatra megnyugtatni őket feldarabolva a tartományt, mig majd vissza fog vétethetni az, mi nekik általengdetett.

„5) Elvenni Svédországtól a mennyit csak lehet, s úgy intézni a dolgot, hogy ő legyen a megtámadó, hogy így meghódítására ürügy legyen. E végből el kell azt szigetelni Dániától, és Dániát Svédországtól, s versenyzőket szorgosan ápolni.

„6) Az orosz berezegek hitveseit német herczegnők közül választani, hogy a családi szövetségek szaporíttassanak, s Németország érdekei ügy-

ünkkel közelebb viszonyba jöjenek, sőt egyesítesse-
nek, ottani befolyásunk gyarapítása által.

„7) A kereskedés érdekében mindenk előtt Anglia szövetsége kerestessék; mert ez azon hatalmasság, mellynek leginkább szüksége van ránk ten-
gerészeié tekintetében, s mellynek legtöbb hasznát vehetjük a miénk kifejlesztésére. Fánk és egyéb terményeink cseréltessenek ki aranyával, s az ő kereskedői és matrózai, meg a mieink között, folytonos viszonyok létesíttessenek, hogy azok a mieinket hajózásra és kereskedésre képezzék.

„8) Terjesztessék ki a birodalom szakadat-
lánál éjszakra a balti, és dél felé a fekete tenger hosszában.

„9) Közelíteni kell, a mennyire csak lehet, Konstantinápoly és India felé. Ki itt fog uralkodni, az leend a világ igazi fejedelme. Következőleg folytonos háborúban kell lenni majd a törökkel, majd Persiával; hajógyárok alapítani a fekete tenger partjain, elfoglalni lassanként ezt, mint szinte a balti tengert is, mi két szükséges pont a terv kivitelére; siettetni Persia hanyatlását; behatni egész a persiai öböl; visszaállítani, ha lehetséges, Sy-

rián keresztül, a régi levantei kereskedést, s előhaladni az Indiáig, mellyek tárházai a világnak. Ha egyszer ott vagyunk, könnyen nélkülözhetjük Anglia aranyait.

„10) Keresni s gondosan fentartani az Ausztriávali szövetséget; gyámolítani színre annak eszméit Németország jövődjé királysága iránt, s alattomban felingerelni ellene a fej delinek féltékenységét. Iparkodni, hogy azok egyike vagy másika Oroszország segélyeért folyamodjék, s a tartomány felett egy nemét gyakorolni a pártfogásnak, melly a jövő uralkodást előkészítse.

„11) Rávenni az Ausztriai házat a töröknek Európából kiűzetésére, s közönyösíteni féltékenységét Konstantinápoly elfoglalásakor, akár az által, hogy Európa régi állományai ellene hadat támaszszanak, akár pedig úgy, hogy neki adassék a hódítványnak később tőle visszaveendő egy része.

„12) Ügyekezni, hogy Magyar- és Lengyelországban levő minden nem egyesült vagyis schismaticus görögök a Cár körül egyesüljenek; középontjukká, gyámukká tenni magát, s előre is papi felsőbbség és önuralkodás bizonyos neme által egy

általános főhatalmat (Praedomination) megállapítani: ezek mindannyi barátok ellenségeink mindegyikénél.

13) Svédország felosztván; Persia meggyőzetvén, Lengyelország megnyűgőztetvén, Törökország meghódítottván, seregeink egyesítettvén, a fekete s balti tengerek hajóink által őriztetvén, eleinte külön és igen titkosan a versaillesi, s aztán a bécsi udvarnak, az egész világ urodalmának velök leendő megosztását kell javasolni. Ha a kettő közül egyik a javaslatot elfogadja, mi nem hibázhatik, mert nagyravágyásuk- s önszeretetöknek hizeig, használni kell azt eltiprására a másiknak, ki visszaáll, csatára kelvén vele, mellynek kimenetele kétséges nem lehet, miután Oroszország hirná egész keletet s nagy részét Európának.

„14) Ha, mi nem valószínű, Oroszország ajánlatát mindketten visszautasítanák, tudni kellene czivódásba keverni azokat magok között, hogy mérítsék ki viszonosan egymás erejét. Akkor, használván az elhatározó pillanatot, Oroszország mindenek előtt Németországot borítaná el egyesült seregeivel, míg ugyan azon idő alatt két hatalmas hajóhad indulna meg egyik az azowi tengerből, ma-

sik az archangeli kikötőből, megrakva ázsiai vándornépekkel, a fekete s balti tenger felfegyverzett hadhajóktul vezetettve. Azok a földközi tengeren s az Óceánon előnyomulva, egyrészt előzönlének Franciaországot, míg az alatt másrészt Németország lenne elborítva, s ha e két tartomány meggyőzetett, Európa többi része könnyen, minden kardvágás nélkül igába hajolna.

„Így lehet és kell Európát meghódítani.”⁽⁶⁾

Ekként szólt Péter Cár utódihoz. És a halála óta (t. 1725) lefolyt 118 évek eseményei tanúsítják, hogy végrendeletének, ezen idő aialt megérett pontjait utódai híven, s a körülményekhez képest ügyesen és szorgalommal iparkodtak teljesíteni, elannyira, hogy ha bár apocryphnak volnánk is e végrendeletet tartani hajlandók, az orosz politicának egy század óta szakadatlanul folytatott iránya, melly itt Oroszország kormányának tűzve van, nem ábránd, hanem szilárd, a leglogicaibb következetességgel vitt alapelv.

Az „europäische Pentarchie“ írója a protectoratust illetőleg, igen szép javaslatokat tőn, s pedig szépeket Oroszország számára! Valóban kár, hogy az európai diplomatiának, s jelesen Németország, kormányférfiainak annyi esze volt, hogy a hatalmas éjszaki protector kegyes ajánlatait el nem fogadták.

Az aldunai tartományokban és keleten, még Ázsiában is, —hol több, hol kevesebb sikerrel— látjuk protectoroskodni Oroszországot; sőt nálunk magyaroknál is érzi pártfogását a sajtó: mert szépen megkíméltetik a fáradságtól ezen jóindulata és loyális hatalom szent ügy ékezeiteit, nemes czélait, habár csak magunk között is, hirdetni!

Azt mondják némellyek, hogy mély emberismeretet tanúsít az, ha magunkat korholjuk, midőn a szlávokkal békét kötni akarunk.

Meglehet; de én nem látom: legalább mély szlávismeretet ezen vizsás procedúrában nem látok. A szláv a mellett, hogy minden alacsonyságra kész — mint Péter Cár végrendelete is tanúsítja — kimondhatlanul dölyfös, Ő nem tud hű frigyes lenni; neki ostor kell kezébe, vagy békó lábaira.

Ő zsarnok tud csak lenni, vagy rabszolga. Né-
zének a históriát, és hazudtoljatok meg.

Ha látja, hogy a magyar „mea culpát” mond,
— ha mégis volna, miért modania kellene?! —
a szláv nem tér magába: hanem negédes arczczal
néz körül mondván: „íme a pimaszok látják, hogy
hibáztak, s félnek; folytassuk harcunkat, győzni
fogunk!”

Negyedik hava, hogy a híres akadémiai be-
széd tartatott; és sem Kollár, sem Jozepfi, sem
Csaplovics, sem Gáy, sem semmi hőse a magyar-
országi panslavismusnak, nem mondta a nagy szó-
noknak utána a „meaculpát” hanem diadalt ülnek,
s köszönő küldöttségeket neveznek — a szép be-
szédért: azt hívén, hogy csakugyan mi magyarok
hibáztunk és vétkeztünk, ő mellettök pedig a szent
jog igazsága van!

Én nem akarom tagadni, hogy voltak, és
vannak egyes túlbuzgók a magyarok között, de
tagadom, hogy ország- s megyegyűlésileg több,
vagy csak annyi is tétetett volna, mint mennyit
Magyarországnak a magyar nemzetiség érdekében
tennie méltányos, sőt jogos vala. Ama néhány

hír ott a Száva partjain, tíz hónap alatt több galádságot követett el, mint mennyi a legtúlzóbb magyarnak tíz év óta s alatt eszébe juthatott — az amputationalis indítványt sem véve ki. S őket senki sem vádolja! Nekik szabad minden, mert elnyomattak!!...

Az istenért, elnyomattak!

S vájjon ki által? — A magyarok által! Valóban, azon néhány magyar, kit bal csillagzata közéjük vezetett, örül, ha békességben élhet, nem-hogy még ő az Hírek elnyomatására gondolna.

Nekik minden szabad mert jó és kegyes protectoruk van. Ollyakat nyomatnak Magyarország s a magyar nemzet ellen, hogy a Spanyol sajtó sem tenne ki rajtok; s a magyar sajtó — köszönet Oroszország pártfogásának — mélyen hallgat.

A gyanúsítás korában élvén, én nyíltan ki-mondom, miszerint nagy gyanúm az Hírekre, hogy ők, bizonyos éjszaki fény sugaraiba bizakodva tehetnek csak büntetlenül ollyakat, mik másutt honárulás bűneként fognának tekintetni. A galádságokban pedig többé kevésbé részesek majdmajd minden előljárók a városnál, megyénél, iskoláknál

és papságnál; sőt épen ezek, coryphaeusaiként tekint-
hetők az ilír zászlónak hűségét, a magyaroknak
vészt esküdött ilír csoportoknak!

Itt uraim, itt, hol nem biztos a polgár élete,
nem a gyöngéd hölgyek becsülete, nem a perle-
kedők szent joga; hol igazság, jog, becsület, sze-
mély- és vagyon-bátorság a felbőszült Ilír elem
kegyelmeként nyerhető csak; itt, hol néhány hó
alatt iszonyú galádságok történtek, iszonyúbbak,
mint azok valának, mellyeket ismételve rótt meg a
Szláv- és Ilír sajtó túlbuzgó magyarjainkban, de
mellyekről — hála Oroszország pártfogásának! —
mélyen keli hallgatnia a magyar sajtónak, itt nem
kél fel Draskovics János gróf, hogy szemére lob-
bantsa handsáros Híreinek botlásaikat, vétkeiket,
bűneiket. Itt nincs „mea culpa; itt „Te Deum”-ot
zengnek, mellynek refrainje ez:

„Oni tepci,
Vughrohlepci
Új - magyar, cigani!“)

„Azok a semmirevaló
Magyar kullancsok,
Fuj — magyarok, cigányok! “

Azonban Tarjánk. Talán a hatodik, tizedik hó meghozandja a szláv-meaculpát, valamint a másod és harmad hó meghozta a szláv gratiarum actiot és az Hír te-deumot. — Német polgártársainknak eddig, valóban nincs arra szükségük: noha csak épen annyi joggal lakják e hazát, mint a szlávok; s ezek irányában, hahogy történének túlzások a magyarok részéről, ám mondjon , meaculpát a vétkező, ki bűne által minden esetre nagyon ártana nemzetiségünk ügyének.

Mi pedig magyarok szakadozzunk diribre-darabra, ágazzunk ezer felé, hogy teljesületlen ne maradjon a régi ének:

„Megverte az ég a magyart,
Hogy ez soha össze nem tart!“

és hogy annál vígabban zenghessék az Hírek kedvencz éneköket:

„Nek se hrusti saka mala)
Dusmaninow, neka jala
Ruzne vu nas baca stréle,
Volje vec i nam dozrSle,
Udrit ce i za nas sat!

*) Hadd dühöngjenek maroknyi elnyomóink, hadd szórjon

Jos w Horvateh ima kervi,
 Nit ko slabi w prahu cervi
 Dadu g-azit narodnosti,
 Stare svoje slobodnosti,
 Nit zatréti Slawski Rod!

Sve s svetu dalje dize,
 Samo mi stojimo nize,
 Bacmo dakle jaram tverdi,
 Koj nam Slavsko ime gerdi,
 I zakapa narodnost!

Svc vu krugu tóga sveta
 Sédog-lavac do déctca,
 Slobodnost zcli si zlatu
 I prot blaga tog-a tatu
 Ostrim mecem brani se!

csörgő nyilatkat ránk az irigység; majd megérik a mi akaratunk is, nekünk is fog az óra ütni.

Van még a Horvátokban vér, s gyenge porféregként nem hagyják gázolni nemzetiségüket s régi szabadságaikat, sem szláv nemők tapodni!

A világon minden feljebb emelkedik, csak mi állunk alatt. Rázzuk le hát a kemény jármot, mely mocsolja Szláv nevünket, s eltemeti nemzetiségünket!

Minden e gömbölyű világon az ősztül a gyermekig, szabadságot kivan magának javaihoz, s e kincs tolvaja ellen éles karddal védi magát!

Dakle ostrit jest nam niece,
 Davor inocmi k nam pritéeé,
 ü potoku kervi jalne
 Prati sve pog-erde zalne,
 Pudi perva zapovcd!

U tom vrédnom svetom boju,
 Verne bratje silnom broju
 Najte zadnji bit³ Horváti,
 Slavstva dicnog- silni brati,
 Dana vam je jaka moc!

Van se dizte iz tog- praba,
 Hajd u smert prez svakog straba!
 Zlobu nek razbije zloba,
 Van sad van iz suznjeg groba
 K stanovitom vladanju!“

Élesítenünk kell tehát nekünk is kardjainkat, hatalmas hadi Isten segítsen bennünket, az irigy vér folyamában minden sajnos piszkot lemosni legyen első törvény!

E méltó szent háborúban, hív társak temérdek számában ne legyetek utolsók a Horvátok; dicső Szlávság számos testvérei, nagy hatalom van nektek adva!

Emelkedjetek fel e porbul, halálra minden félelem nélkül! Roszat a rózsz törjön meg, ki most, ki a szolgaság vermébül, a valódi birtokba!

Végül, visszatérve e cikkem mottójára, megjegyzem, hogy igen is, sajnos tapasztalnunk, mint keresi nálunk a legnagyobb rész még ma is egyedül bőujjas Attilában, pengő sarkantyúkbán — a sallángos kostökök divata, égnek hála! úgy látszik kissé csökkenni kezd — és legújabbán a körtánczban a magyar nemzet phönixi dicsőségét, jövődő nagyságát!

Ezekben lelkesmeretes pontossággal utánozza keleti fajunk sok bogara — a chinaiakat, kik pedig a leghatalmasb, legdicsőbb nemzet a világon — noha csak saját üstökös koponyájukban; mert az angol már máskép vélekedik a mennyei birodalom e földi nyulairól. S ha majd a chinai falak köztünk a cosmopolitismus magasztalt, civilisáló tégelyeiben készült kartácsok vakító fényére dűledezni kezdenek: akkor talán azok romai alá temetdjük az attilát? és nem ütköznek meg a cosmopolitismus magyar hősei, ha ezüst-csatos czipőben, lábtyukban és térdig érő plundrában kalamajkát tánczoland Kinizsy ivadéka!

Tudtomra, egy nemzet sem lett naggjá a cosmopolitismusnak ép olly tág, mint szép tanja

által. A mai hatalmas nemzetek legalább, mind nemzetiségökre építék kifejlődésüket. A francia jelesen, egész világot saját nemzetisége kaptájára akarta ráházní, s így ő a nemzetiséget legnagyobb kiterjedésben űzte, azaz: cosmopolitisálta. Lehet, miszerint azáltal, hogy a druidok öltönyeit fecskefarkú kabátkával cserélte fel, hatalmas lüktetést adott cosmopoliticus ügy ékezeinek: de ha nála a fecskefarkú kabát, meg hajporos, fodrozott vendég-haj hü bélyege lehetett a nemzetiség francia fogalmának: miért nem volna szabad a magyarnak is attiláját becsben tartani? Avagy ép olly nehéz a civilisatiót a bónjjas attilába szivárogtatni, mint a milly nehéz abban robotolni?...

Ez csak a szabótul függ.

K ö z v é l e m é n y .

Les sages ont dit, que lupinion
est la reine du monde.

Segur.

Nem egyhamar hallunk mi magyarok valamit gyakrabban emlegettetni, mint a közvéleményt és — a népszerűséget; kivált az elsövel telvök idöszaki lapjaink. Annyi felette, ellene, mellette az értekezés, mint nedves nyári nap meleg reggelén a — vargánya? vagy inkább a szarvasgomba.

Van egy szellemdús írónk, ki annak létezését irataiban kereken tagadja. Hiúskodás!... Avagy nem azért vette-e fel ismét írotollát, hogy a közvéleményt saját nótájára megtanítsa?

Én hiszek a közvéleménybe — mert hittek nálam okosb emberek is.

Segur is írt a közvéleményről hatodfél lapot, nagy 8ad rétbén; és a mi embereink igen jól tennék, ha azt, mit Segur írt, olvasnák. Őt egész s néhány másodperc alatt átfuthatnák.

Pascal is írt felőle — egy kis lapot; s mind a mellett, hogy olly nagyon magasztalja, kevés jót mond felőle. Szerette volna látni azon olasz könyvet, mellynek czímén — *Della opinione regina del mondo* — Segur értekezését kezdette; de bár nem láthatta, vele tartott mégis,— kivéve a rosztat ha volna benne. — A záradék becsületére válnék a legfurfangosb eszű magyar politicusnak is.

E reservata is mutatja, hogy Pascal okos ember volt.

Ki a közvélemény játékát, a népkegy változékonyságát, olvasva, nem hitte: arról köztünk néhány hónap előtt, saját tapasztalatából meggyőződhetett.

Mi azonban furcsán állunk a közvéleménnyel, és még furcsábban a népkegygyel. Amazt néhány szájas ember teremti, megyegyüléseinkben; emezt rá

fogjuk a népre, mellynek nálunk sem szava, sem befolyása a közügyekbe.

Lefordítottuk mi — apáink azt bizonyosan nem tevék — a romai közmondást: Vox populi, voz Dei; és azt módjuk magyarul: nép szava, isten szava!

Sohasem volt szerencsétlenebb fordítás, vagy inkább kölcsönzés, mint épen e példabeszédé. Ugyan miként is nyilatkozhatnék a nép által nálunk az isten szava? — E példabeszédet ha nagy-hírű Dugonicsunk fölvette, mindenenk előtt ki kell küszöbölünk példabeszédei gyűjteményiből, s csak akkor engedjük ismét azok közé igtattatni, midőn majd a népet gúnyolni nem akarjuk.

Addig maradjunk a közvéleménynél, mellyet néhány százezer nyelves ólombotos, bicskás, baltás nemes ember tud teremteni. Arra: vájjon hírlapokban, kávéházakban, vagy épen holmi füstös casinokban nyilatkozik — e inkább, mint megyei terekben? ne sokat figyeljünk; elég, hogy közvélemény van!

Különös egy portéka az a magyar közvélemény! Kedvencz hőseit korunkban kizárólag csak

politikai pályán található. Egy kis ész, egy kis név, és még inkább egy kis dühös szónoklat a kormány, vagy aristocratia, vagy papok ellen — és kész az 52. megyébeni közvélemény! Egy kis okosság, — vagy ha jobban tetszik, eszélység — gyáva engedékenység a nagyobb-nyelvűek iránt, egypár jó pezsgős ebéd — és kész a közvélemény — egyes megyékben!

A kivételek olly ritkák, hogy szabályunkat módosítani teljességgel nem vagyunk hajlandók.

És konok állat az a közvélemény. Legtöb-
bet szólnak zsarnokságról kegyenczei; a ki ellen-
ben elég vakmerő csak hajszálnyit is távozni azok-
tól, miket hőseitől követel, azt a vulgusba ta-
szítja magától, és szerencse, ha ízekre nem tiporja.

Azt mondják: szellemszilárdság fő, s egyedüli
kelléke a közvélemény birtokának; melly annál
biztosabb tulajdona lehet akárkinek is, minél in-
kább szereti a kedvencz tárgyakat túhegyre feszí-
teni, vagy sziklacsúcsra felcsigázni?... Ki egy-
szer engedett a feszítésben, annak 'feszítödmeg'et
kiáltanak bajnoktársai. — Az Veszve van!

De változékony állapot is az a közvélemény; s ez nem is lehet másként. Emberek teremtik; s ember miben lehetne állandóbb, mint az állhatatlanságban? Innen van az a szomorú tapasztalás, hogy legkitűnőbb leventéit elébb el szokta hagyni, mint magok szeretnék, vagy reményiének.

A hazafiságra nézve legkülönösebben vagyunk mi közvéleményünkkel. Nem annyira szép tettekből, mint czikornyás szavakból fűzi nálunk e szélsőes menyecske koszorúit. Ezer valódi hazafiúi tett, s csak egy úgynevezett servilis vagy fontoló szó, és íme — kóróvá száradt a cserkoszorú!]

De ez így volt, s így is marad mind örökre; nemcsak nálunk, hanem minden nemzetnél, melly a közvéleményt ismeri — a világ végéig.

Sok ostobát összefecsegett *egy* valaki egyik hírlapunkban a század szelleméről, század óhajtsíról, kor kívánatiról stb.; egy ideig azonban hallgatott e philosoph-publicista, mélyen megfontolt bölcsesége elnémult! Aligha a kor tőle mást nem kívánt, mint illy haszontalan fecsegéseket, vagy talán ki akarta fontolni a világból a közvéleményt, mi a század szellemének nyilatkozata. — Most

oóa kapaszkodik nagy publicistánk frakfarkába, hogy bölcsesége súlyával nyomatékot adjon — talán — a közvélemény tagadásának?

Tagadni a közvéleményt nálunk is szintolly kábaság, mint volna más nemzeteknél, liol annak nyilvánulására milliók szava harsog fel. A különbség csak az, hogy másutt talán milliók, nálunk pedig csak százak vagy ezrek robaja idézi fel a közvéleményt. Millió vagy száz — eredményben egyre megy. Egyik olly zsarnok, mint a másik; egyik olly változékony, mint a másik.

Okos — ildomos, eszélyes — ember sohasem száll szembe a közvéleménnyel, hanem hozzá simul. Víz ellen úszni, vagy közvéleménnyel dacolni, egy képen kábaság. Az úszót ellankasztja a víz sodra, a daczolót összezúzza a közvélemény rohama.

Voltak és vannak ma is, kik azt hiszik, hogy a közvéleményt csak a gyöngék rettegik, s az erős lelkűek meghódítják! Az illy balgáknak eszméjük sincs a közvéleményről; ez épen annyit tenne, hogy egy Hercules képes két Herculest legyőzni.

Sokan azért iparkodnak a csergalyt virányban tartani, hogy fényijének. Ezek magoknak élnek, nem a hazának, nem a nemzetnek, nem az emberiségnek; alávaló önzők, kik a legszentebbet is készek buta negédőknek feláldozni. — Mások hozzá simulnak, mert érzik, hogy nélküle a haza javára magas eszméiket nem valósíthatják, az emberiséggel jót nem tehetnek. Ezeknél az akarat szent; s minél kevésbé vegyítik saját magán érdeküket a játékba, érdemök annál nagyobb.

A közvéleménynek nincs meg mindenkor erkölcsi és politikai érdeme. Lehet közvélemény, melly szentet és üdvöst; lehet ismét, melly roszt és károst legyez. Ki nem ügyekezve annak miségét megismerni, zászlója alá esküszik, kénytelen-ségből teszi — ha okos; buta hiúságból — ha együgyű. Daczolni, még a roszt és veszélyesnek tetszőt legyező közvéleménnyel sem lehet: itt azoké az érdem, kik változtatásában sükeresen munkálkodhatnak.

A közvéleménnyel úgy vagyunk, mint a szép, de csapodár hölgygyei: mig hódolunk neki, azt hiszük, hogy egész kegye miénk; pedig szám-

talán ok boldogított versenytársaink. Az okos nem hisz neki, de udvarol bájainak, hogy kegyéből ki ne essék. Kimondhatlanul féltékeny: egy szó, egy kacsintás egy másik hölgyre, vége jó indulatának. Igazi grisette, vagy lorette inkább, mert azé, ki neki többet — áldoz.

Az arany szinte hozzá fér, mint mindenhez a világon. Danáét az arany ellen nem tudá megőrizni a réztorony. Pénzen nem egyszer látunk közvéleményt — habár csak en miniatűrre is — vásároltatni: Corteseink bizonyosan közvélemény, s a csengeri ólymos botokat, meg a nagykállói bicskákát nem viszik ingyen a teremekbe, a fejér tollakat pedig szinte pénzen adják.

Van egy lapunk, melly közvélemény focusának tartja magát; s e lap már egypárszor mennydörgött a nyers erő ellen. Pedig a nyers erő a közvélemény egyik nyilatkozata, mit elnyomnia sohasem sikerülend, és elnyomnia neki legkevésbé volna érdekében: mert ha megszűnnek a köröző sugárzatok, mi fogja melegíteni a focust?

Alkotmányos országban, ha azt akarjuk, hogy az alkotmány holt betű ne maradjon, sohasem fog-

juk teljesen megszüntethetni a nyers erőt; inert nem nyomhatjuk el a közvéleményt. Kinek több aranya lesz, és ki szebben fog tudni szólni a „nemes” tömeghez, az fogja magáévá tenni az illy közvéleményt. Itt szorosán áll: „hodie mihi, cras tibi.” — Épen mint a halálnál.

Mi magyarok büszkék vagyunk arany szabadságunkra! Ez a magyar közvélemény leg-hatalmasb, s egyszersmind legműbb kifejezése.

Igen sok ember van, ki legbüszkébb azon szép tulajdonára, mellyel vagy nem bír, vagy melly leggyöngébb árnyéklatban van meg egyéb jeles tulajdonai mellett. így tartják magokat többen jeles vadászoknak, bár egész életökben bakoknál egyebet nem lóttek. Mi szinte így vagyunk aranyszabadságunkkal: sem együtt, sem külön nem bírjuk azt; azaz: aranyunk sincs, szabadságunk sincs, aranyszabadságunk pedig épen nincs; mert köszönöm én azon szabadságot, melly a tyukodi olymos botokról, a nagy kallói bicskákról, vagy a hevesi fejér tollakról kacsintgat felém! Avagy, ha van aranyunk, nints szabadságunk: mert eladtuk, s árán olymos botokat és bicskákat vásároltunk.

Gentz azt mondja egy helyütt munkáiban: „a szabadság szava, természet szava.“ És Gentznek igaza lehet, de nálunk sokszor más-kép van a dolog. A szabadság szava itt gyakran arany, vagy — mi már most egyre megyén — banknóta szava! A közvéleményt t. i. bank- és czigány-nótán vásároljuk; s e közvélemény leg-hatalmasabb, egyszersmind pedig legsajátságosabb kifejezője a mi szabadságunknak.

Ismerek egy megyét, pedig nagy és hatalmas megyét, épen a Duna partján, hol a közvélemény egyetlenegy ember [hiúsága által is szokott alakul-ni!... Ő legalább is Foxnak képzei magát; ő a legfáradhatlanabb, a legkimeríthetlenebb orator, s a tétovában kivált ezermester. Épen nem csu-da tehát, hogy képes közvéleményt alakítani, mi pedig génieknek sem mindig sikerül! E tisztelt szónok, valóságos lángész; s csak az kár, hogy a lángot mindenikünk látja, de eszét, magán kívül, senki sem hiszi.

Néhány év előtt egy ns. grófot magasztalt ná-lunk a közvélemény. Taval fáklyát tartott és zenét csinált a P. Hírlapnak — a közvélemény,

és szerkesztőjét nemzetünk emberének kiáltá ki!? Vájjon mellyik e kettő közül az igazi közvélemény?... Az igazit bajos volna kitalálni. Én azt tartom, a tavali idétlen — de mégis — magzata volt az évek előtti közvéleménynek, s olly arányban növekedett: a minőben kezdett a ns. gróf felhagyni udvarlásival a közvélemény bizonyos kovácsinál.

Most egy kis fegyverszünet van a közvélemény, és közvélemény között. Nekem úgy tetszik, mintha keresztbetett gerendákon egyensúlyozgatnák magokat a közvélemény és a nem-közvélemény. A gerendák végtelen hosszú vezérczikkek.... A szerkesztői tárczában — mint koronként hallhatjuk — folyvást nyilatkozik ugyan, de úgy látszik, hogy nyilvánulása csak tártai ékseregként őriztetik, s a síkra nem igen akar kiszállani — kivált az adóval! — Ez igazságtalanság, s megérdemelné legalább is azt, hogy az örök zsidó ellene óvást tegyen.

Conservatio, reform, juste-milieu.

Kinek van — meg akarja tartani; kinek nincs — szerezni akar.

Ezen eszmék tökéletesen kifejezik a két nagy politicalai kérdést; Conservatio és reform?

A munkát, természeténél fogva, ezredik sem szereti; s mivel könnyen szerezni kedvesebb mint munkával és fáradsággal; s azoknak száma, kiknek nincs, sokkal nagyobb azokénál, kiknek van: innen a reform tömérdek barátja napjainkban is.

Adjunk, de úgy, hogy magunknak is maradjon; — ez a juste-milieu.

Pártolói száma csekély: mert a kinek van, rendszerint keveset sem örömet ad.

S a j t ó

Lé trone, qui jamais ne souffrit
de partage.

Physiologie.

A magyar sajtón a nagy - daguérreotyp írója, a la lófuttatás talán csak illyformán esett volna keresztül:

„Sajtó?” — sajt-ó! azaz: ó sajt, vagyis lip-tai sajt?

De én, bar újoncz művész, fontosának tartom e tárgyat, mintsem hogy illy croquis-alakban, mi — közbevetőleg legyen mondva — nagymesterek művész kezei után sokkal nagyobbyszerűn tűnhetnék lel, mint előre gondolnók, rajta átesni akarnék.

A magyar sajtó — az időszakit s különösen a politicalit akarom értetni, mert a tudományos és szépirodalmi sajtó bizony alig érdemel még figyel-

mét — egypár év óta óriási (igen kedvencz szó a sajtó egyik orgánjának kezelőjénél) haladást tön; és ha már egyéb institutióknk nem is, ez legalább a nemzeti jellemet derekasan megtartotta — az örökös czivódástul.

Sokan mondták, hogy a „Pesti Hírlap” új aerát teremtett az időszakai sajtóban. S igazuk van. Mert annak szerkesztője volt első, ki publicistái készütséggel lépvén a journalisticai pályára, a mellet, hogy — igen okosan — azt jövedelmi forrásul használta, nem emésztette hiába a nép zsírját, hanem dolgozott is; saját vallomása szerint annyit, mennyit alig egy európai journalista!?!... Azért érdeme, minden rabulisticus fogásai mellet is, megvan! Nem tagadhatni azonban, hogy a „Hírnök” derekasan végezte az élőmunkákat: a megyei életet t. i. ő vezérelte első a journalisticai térre. Ez szép és jó volt; hanem egyebet ennél nem is tett ám; mert bármi szép észtehetséget tegyen is fel sok magyar a Hírnök szerkesztőjéről, azt csak nem fogja kétségbe hozhatni, hogy az, megelégedve a journalisticai — a lap első évében (mint mondják) igen szép — jövedelemmel, nem

sokat fárasztá tollát a vezér- vagy egyéb cikkek írásában, hanem igen kényelmesen beelégedett a csillagokkal és keresztekkel.

A „Jelenkor”.... Erről, ha szófintorgatásait kivesszük — mi egyébiránt (ha valakinek épen úgy tetszenék) szinte érdemül is vétethetik — mint időszaki sajtó - orgánról említést is csaknem kár tenni. Legalább mai neve valódi satyra tartalmára. Gróf Széchenyi István kötött frigyét vele legújabbban; de kivéve a gróf cikkeit — mellyek bizony meglehetősen unalmasok olykor — a lap épen nem a jelen kor tüköré. S miként is lehetne az, midőn szerkesztője Tasso, Jeruzsálemén meg a Dies irae épületes sorain kívül, alig adta jelét olvasásinak: már pedig e két költemény nem igen nyújt publicistái tanulmányokra anyagot....

A „Világ” halad fontolva. Hogy olykor vissza is tekint, sőt vissza is megy, mint legújabbban a nemzetiség ügyében, az, lehet hogy menthető: de bizonyosan meg nem bocsátható; s innen azon nem alaptalan panasz ellene, hogy nincs határozottság elveiben, noha különben ellenei sem igen tagad

hatnák, miképen úgy van szerkesztve, hogy díszére válík a magyar időszi sziójnák.

A ‚Nemzeti Újság’ újabban nagy haladást tett — a megfontolt visszamenésben. Előbb t. i. vesztegelt: most halad — ha hátra is. Egyébiránt meglássuk, meddig halad.

Legyen szabad mármmost jellemeznünk sziójnkat.

Az egész torzképe a millió ajkáról hangzó magyar alkotmányos szabadságnak. Torzképe mondom, mert a magyar sziójó szabad is, nem is. Szabad, mikor és miben a vizsgáló szeszélyének, sőt igen gyakran a nem - vizsgálók kedélyének is teszík; nem szabad, mert szeszélytől függ és kedélytől. Ezren vannak, kik panaszkodnak az előleges vizsgálát ellen, s ezen ezrek közül alig tízhúsz, ki a szabad sziójót szeretné — legalább kedves önmagára nézve; s ha egy mód sükerült a kormánynak a ‚nosce te ipsum’ot a magyar elé tartani: sükerült azon ügyes fordulat, mellyet a sziójókezelésben pár év óta eszközlött. Azonban, szent szándoka: a magyar alkotmányos szabadságot élet-erős testté, alakítani, megtermendi üdvös gyümölcszeit, mert mi leszünk azon nemzet, melly a saj-

tószabadságra egyedül tintaöntéssel és tollkarczó-lással fogott nevelődni.

Mi a politicalai pártokat illeti, nem merném állítani, hogy van csak egy is, melly a journalisti-eában tisztán, határozottan képviselve volna; ha-nemha a papi párt, de mellynek valamint jelene már alig van: úgy még kevésbbé lehet jövődjé. A „Nemzeti Újság” mind a mellett is, hogy szép erőket egyesíte újabb kezelése körül, nem fog megfelelhetni a czélnak, mellyre ezen erőket össze-gyűjté. Mint politicalai lap, vallásos színével, melly minden sorát átlengi, nem fog soha annyira emelked-hetni, hogy nevezetes hatásteljes pártot alakítson. A természet vissza megy ugyan őszrül a kikeletre, de csak a télen át; így az emberi ész is; ha tava-szát elérte, nyarára siet, s nem hanyatlik vissza a nagybőjtbe a nélkül, hogy előbb adventjét át ne élje.... Nálunk az ész most kezd fejlődni, s a „Nemzeti Újság” hívei már is vissza akarnák azt riasztani a fagypontra alá. Ez nem megy; s vala-mint óriásnak hiába nevezgetjük intelligentiánkat: úgy való más részről az is, hogy fejlődését s fér-fiusodását elnyomni senkinek sem lesz hatalmában.

A Pesti Hírlap mióta specialitásokba ereszkedett, elvesztette eredeti típusát. Fent s alant kezde ő rontani — mint radical laphoz illett; most már fontolgatva halad, s szereti emlegetni az alkotmány sánczai fentartását. Democratizáló irányával felsült; s ez nagyon természetes: mert a nép nem érti, s a kik értik, azoknak nincs nagy kedvük dogmaiban osztozni. Olvasói nagy száma koránsem mutatja, hogy párt képződött körülé, mellynek határozott iránya volna; inert kétséget sem szenved, mikép előfizetői s olvasói legnagyobb számát azok teszik, kiknek érdekeit megtámadta. A spanyolszerű emphasis, mellyel szerkesztője vezércikkei többnyire iratnak; a bátorság, mellyel az ország létező institutióinak majdnem mindegyike ellen síkra szállt; a rabulisticus tapintat, mellyel minden kérdést összevissza csavarni elég ügyes, bámulókat szereztek neki inkább és vak követőket, mint őszinte rokonérezelmű párthíveket. De azok száma napról napra csökken, s jövendője a Pesti Hírlapnak is csak akkor leend, ha majd az aristocratai s democratai pártok nálunk egymástói különválva egymás ellenében szorosan ösztömegegedtek.

Unalmas egyoldalúsága, melly csak politicát ölel fel, szinte nincs dicséretébe neki, s ha eljövend a kiábrándulás ideje, gondoskodnia kell a többoldalúságról.

A ‚Világ’ megfordulása első hat hónapjában elerte magaslati pontját. Míg vezére gróf Dessewffy Aurél élt, jelentősége nagy volt; azóta mindegyre hanyatlak. S ez nem csoda. Pártja nincs, mellyet képviseljen, noha talán az országban legtöbben vannak, kik politicalai véleményökkel e lap irányához legközelebb állanak; de szinte legkevesebben, kik őszintén megvallani batrák volnának, hogy, ők fontolva akarnak haladni — miután ez nem népszerű! Egység s öszhangzat hiánya az, mi e lapban hiányzik, noha nem tagadható, hogy elvbeli ingatagsággal alaposan senki sem vádolhatja: mert a megfontolást híven — Janus módjára — követi. Nekem úgy látszik, hogy élete hosszú nem leend; mert a tengés, melly egy pár más lapokat már is elfogott, előttem nem élet. Ha sírba száll, azon megnyugvással költözhetik apjaihoz, hogy czéljának megfelelt: első gyújta fáklyát a journalisticai téren a Pesti Hírlap füstös lámpájához, s miután azt ele-

gendőkép megvilágította, elszenderedhetik bú s fájdalom nélkül.

A Jelenkorba gróf Széchenyi István egy kis moschusz-szüreményt öntött, mi benne a lelket egy kis időre még fentartja; de véglobbanás az, mint a kialvó gyertyabélé. Hol az életműszerek annyira elkoptak, ott csak újakkal lehet tartós erőt kifejteni. Helmeczy és gr. Széchenyi István, mint a múlt kor emberei, legalább együtt, az organismust nem képesek újakkal pótolni. — Meglássuk. A grófnak lehet ugyan systemája; de a systemák korszaka nem a Jelenkor; és a független lapot nem szerető Helmeczy nem azon csömöte, mellybe nemes gyümölcsöt termendő galyt lehetne oltani.

A ‚Hírnök’ — mint monda — minden politicalai párton felülemelkedett; de éppen azért közel van a rogyáshoz, mert emelkedése közben elfeledte, hogy a magasban szédelgés kapja meg az embert. — Vájjon lesz-e belőle ‚Magyar Moniteur’?... Ily sinecurára szerkesztője igen alkalmas leendne, s vetélkedhetni fogna Grün A. úrral, ki — mint

írják — megtestesült embere Horácznak, kiről ez éneklé:

„Impavidum ferient ruinae.”

Egy sajtóságot feltalálunk minden magyar lapban kivétel nélkül — az eredetiséget belföldi czikkeikben, melyekre nézve hírlapjaink egy külföldi laphoz sem hasonlítanak. Itt, minden politicalap megyei életünk viszhangja, s e viszhang olly hatalmas, hogy hozzá fogható nincs egész világon: mert nem hallottam még olly echót melly ötvenkét-szer zúgná vissza érhetőleg — kevés variatiókkal — a mondott hangokat.

Ha van javítani való a magyar journalisticában, arra a megyei hírek szerkesztése várakozik. Ezt rendszeríteni kell; mert lehetlen nem unnia a bácsinak 52-er olvasni azt, hogy a borsodi levélben mi foglaltatik?

Külföld tekintetében még jobbadán szolgálai fordításokkal tömvék az illető rovatok. Első volt a „Világ” melly — a „Hírnök” E jegyű néhai bécsi levelezője útmutatása szerint — egy kis önállóságra kezde emelkedni, § ezt követé ollykor

a ‚Pesti Hírlap’; de egyik sem vitte még a dolgot oda, hová annak előbb utóbb jutni kellene — önállóságra; mi azonban, viszonyaikat külföld irányában tekintve, jóformán ‚pium desiderium’ fog maradni még igen soká.

Ó sajt-ó!

N é p s z a k á c s .

Ki mint főz — úgy tálal.
Dugonics.

A Világ, melly a rohanók szavajárásaként sötétséget hirdet csak, sötétségei közt ollykor-ollykor igen világos dolgokat szokott elmondogatni.

‘Napraforgói’ közt valóban vannak, melylyek ellentétben a főnebbi szójárással, igen is szeretnek a világosság után forogni; noha azt a rohanók nem akarják látni, magok a fontolók pedig, mint a sárga virágot, mellytől nevöket kölcsönzék, le-vagy inkább elnézik.

Egyike ezen sárga virágoknak nem régiben illy szavakkal fordult az úgynevezett hírlapi nap után:

A népszakács.

„Éhezik a nép és fizet! ez hallatszik örökké,
 S ím a szegény népnek végre szakácsa akad:
 Ez kétszer főz a jó nép számára hetenkint,
 S hízik-e a nép most? — nem! — de szakácsa? — igen!
 S mit kap e konyhából a nép s mit sürge szakácsa?
 Pénzt imez; és étkül az betűt és p a p i r o s t .

Akartok-e commentárt e sárga virághoz?

Illyekhez — mondaná a népszakács fűszerezett találmányaiban — nem kell commentár!

És neki igaza van.

Hanem a sárgaság nem tetszik a népszakácsnak; mit én igen természetesnek találok; mert gyomrát ronthatná meg — a népnek, melly a neki tálalt betű meg papiros által valóban nem tett meg szert hasacsára; s azért az illy virágokat legjobb sötétségben hagyni — a nép konyháján.

Másutt, például Angliában — meg Chinában is talán? — már eddig illusztrálták volna e szép sárga virágot. Kár, hogy nálunk nincsenek vállal-

kozóbb könyvkiadók, vagy inkább kár, hogy legvállalkozóbb könyvkiadónk a népszakácscsal azoneygy konyhában főzöget; különben, mernék fogadni, hogy ezen néhány sor, — 150 percentet jövedelmező — kötetnyi illusztrációkban keringne a magyar közönség kezén: elannyira, hogy még a szakács is sárgaságot kapott volna tőle.

Hanem neki vasgyomra van — mondják?

S én hajlandó vagyok hinni; mert pár év alatt nemcsak sótlan kenyeret, de más átkozott betűmeg papiros-étkeket is meg kellé emésztetnie a szegénynek; s őt mindezen — valóban nem Olümposzi — étkek daczára is, nemcsak nem lepte meg a sárgaság, de miként a magyar Martialis mondja:

„S hízik-e most a nép . . . szakácsa? — igen!“ —

Mi lesz belőled szegény hazám, ha illy szakácsok találhatnak neked még sokáig?

Néped majd meghízik, mint a manchai hős apródja . . . Vigasztalódjál!

P i e t a s.

Laudator temporis actú
Horatius.

Nincs tárgy, mellyről többet s ékesebben lehetne írni vagy szólni, mint a — pietas.

De viszont, nincsen tárgy, mellyről hálátlanabb munka Tolna írni vagy szólni mai világban, mint epén a — pietas!

Meg nincs két éve, hogy egyik hazánkfia — nem ugyan sokat, de igen szépen, igen lelkesen — írt e thema felett; és vájjon mi sükere lett szép, lelkes szavainak? — Olvastuk, magasztaltuk, és maradtunk mint voltunk — pietas nélkül. — Egészen magyarosan.

Az értekezés szép volt, a hő kebelből ömledező szavak szívig hatottak a nemszívteleneknél;

de nem volt — korszerű! s hozzátehetjük még, hogy helyén sem volt? mert félig meddig satyrája lön a lapnak, mellyben megjelent, s mellynek egyéb — vélt vagy való — rász oldala mellett, legroszabb az vala, hogy a pietast nem ismeré, s így nem is gyakorlá. A törvény könyvi avas obscuritas, a felelet, stb., mik ugyanazon lapnak sarjadéki, ezt kézzelfoghatólag igazolják.

Fáy pietasról értekezésében meg akarta magyarosítani a latin szót: ő 'kegyelet'nek nevezé azt. — Nem gondolta meg a derék író, mikép nem a tiszavidéki áldott tér az, mellyben e külföldi, magát túlélő növény tenyészhessek, s nem a magyar lég az, melly azt növelhesse.

Eredetiségben is csak nevérol ismerjük, iát átültetve mint szerethetnök meg azt mi magyarok? Kegye, kegyelem, nálunk csak folyamodásokban ismerős szavak: élő szótáraink köz — főleg megyei — életben, nem ismerik azokat. — Szép, de szerencsétlen eszme volt ez a inagyarosítás!

Ha hosszasabban írnék a pietasról, én magamat vádolhatnám hiú munkával; tehát nem írok.

Még is nem fog talán ártani, ha értelemhatározását, vagy inkább körülírását megkísértem?

Lássuk:

A *pietas* elavult latin szó, melyet Párizs-Pápai- és Molnárbán feltalálhatunk ugyan, de melyet az életben hasztalan keresünk; hasonló a régi aranypénzhez, melyet musaeumokba teszünk, s bár benső értéke megvan, forgásba mégsem jut: egyike azon szavaknak, melyekre a dévaj Horaciz *multa renascentur* ja alig alkalmazható; olly szó, melyet mi magyarok, míg latinul tanultunk, meg lehetőszen értettünk; de mióta sem latinul, sem magyarul nem igen tanulunk, nem ismerünk. Magyarban, mint puristák, nem szenvedhetjük, megmagyarosítani pedig nem bírjuk. — Olly szó, melyet a *oivilisatio*, kivált pedig az anyagi művelődés, egészen kiküszöbölt a használatból, s mellynek a vörös sapkák nyakát szegék; sat.

„*Pietas ad omnia utilis!*“ — mondák a jesuiták.

„Pénzen mindent vehetni“ — mondjuk mi.

A fordítás nem hű ugyan, hanem — való.

K o r m á n y.

Un gouvernement... parfait ne
convenient pas a des hommes.

Rousseau.

Nincs, nem lehet állomány, melly kormány nélkül csak egy perczig is fenállhatna. Ezt mindenki tudja, s mégis mindenfelé olly sok ellenzője van a kormányoknak. Oka az, hogy a kormány kezében a hatalom; a hatalmat pedig, valamint önkezeben mindenki szívesen látná: úgy nem örömet tűri a máséban.

Magyarországban még csak néhány év előtt is, sokan nem tudták elkülönözni a kormányt a király személyétől: pedig tudhatták, tudniok kellett volna, hogy még a fejedelem — a végrehajtó hatalomnak alkotmányos országban kifejezése — sem teheti mindig azt, mit akar. — Vannak ministerei, kik

az ő nevében a törvények végrehajtását intézik. S ezek lehetnek a fejdelem és nemzet megbízottai — de nem soha fejdelem.

Hol a kormányférfiak csak a fejdelem megbízottaiként tekintetnek, s nem képviselik egyszersem a nemzeti akarat nyilatkozatának többségét: ott egyedül a fejdelemnek felelnek tetteikért. De hol a kormány egyszersem a nemzeti akarat nyilvánulásának többsége nevében is áll a hatalom polczán; ott a nemzetnek is tartozik felelettel.

Magyarországban nincs felelős kormány: mert ministereit a király maga választja, a nélkül, hogy választásában a nemzeti akarat nyilatkozatára figyelnie kellene. Az ellenzék megdöntheti ugyan az illy férfiakat: de helyökbe saját pártja férfiai azért mégsem lépnek. — Nekünk még nincs képviseleti kormányunk; azaz nincsenek ministereink, kik á politacai pártokban nyilvánuló nemzetakarat többségének volnának képviselői.

Alkotmányos országban ez baj; de nem kell felednünk, hogy házasságunk ideje óta majdnem korunkig, gondunkat többnyire kül- és bel- ellenek

foglalák el; és hogy a képviseleti kormány teoriáját is kissé tisztábbra, s a nép körébe szinte csak az újabb kor fejtette, vezette.

Házassági viszonyaink is olly bonyolultak, hogy azok szerencsés, mindkét felet megnyugtató kiegyenlítése nem könnyű, s kivált nem egykét Perez műve. De nincs elzárva mégis minden kilátás ellőttünk arra, hogy azok mindkét fél kívánatára kibonyolítottassanak, s a nemzet többségének akaratára vezérelje a fejd elemet magyar mintaterei választásában.

Ha ez meglesz: akkor a ministeri felelősség nálunk sem fog hiú szó maradni: mert a megbízott mindig köteles felelni tetteiért a megbízónak.

Most a magyar kormány fölül áll minden pártokon: mert nem képviselője a politicalai pártok egyik töredékének sem. Kik mellette állnak, azt — legtöbben — koránsem pártérdekből vagy vonzalomból teszik; hanem mert magok is vagy részesei a végrehajtó hatalomnak, vagy azzá lenni akarnak.

Míg a politicalai pártok kifejlenni nem fognak, addig nálunk képviseleti kormányról, s így felelős ministerekről még csak szólni is kora. Jelenleg,

felelős ministerek hiányában, egy biztossága van a magyarnak, az t. i. hogy lelkisméretes királya van, s hogy azok, kik környezik, többnyire jó szándéka, tisztalelkű emberek. De, mint előttök voltak: nagy jöhetnek helyükbe is olyak, kik a tulajdonokkal nem bírnak; s akkor mit tegyen a nemzet? — E lehetőség leginkább sürgeti a felelős, vagyis képviseleti kormányt Magyarországra nézve.

Szerencsénk, hogy a kormány nyal most nincs bajunk. Egymás közt czivódunk, s e czivódás szolgál magvul a pártok elkülönzésének. A kormány, úgy látszik, szenvedőlegesen nézi e pártfejléseket, mert erejének bizony nem sok jelét adja. Jól teszi, ha azt akarja, hogy a képviseleti kormány jövendőjét engedje a nemzetnek előkészíteni.

Mit feltartani nem lehet: annak szabad folyamatot engedni eszélyesség.

Hogy azok, kik pártjához tartozóknak vallják magokat, mellette nagyobb energiával nem lépnek fel: azt csak önmagának tulajdonítsa. Ki könnyen sárban hagyja ügyfeleit: az sohase számítson arra, hogy ha viszont az ő szekere akadna meg, emelésére siessenek azok, kiket a bajban magokra ha-

gyott. — S ez egy másik oka annak: miért áll mai kormányunk minden párt felett.

Pártot pártolással lehet csak szerezni s összetartani, még olly kormánynak is, melly nem képviseleti, mint a miénk.

Á t a l a k u l á s .

Haladás! — Átalakulás!

Örökös refrainjei a magyar reformereknek, s már a conservatívek is utánok dadogják — mint szajkó kézorgona után, az O du lieber Augustint.

Egy tisztelt barátom, kit sokan kissé eszelősnek akarnának tartani, azt monda minapában: „ti azt gondoljátok, hogy hímes szárnyú lepékké fog a magyar átalakulni? Koránsem. A magyar már leélte dicsősége, nagysága korszakát — most hanyatlik, sőt vonaglik, s át fog alakulni, mint lelketlen test — hamuvá!“

Az ég ne adja, hogy jóslata teljesejék; de én tartok tőle, hogy politicalai működésünket tekintve, nemzetünk igen jó úton van — a koporsó felé!

A zsidó emancipatio cum accessorüs' a tyukodi ólmos botok, szabolcsi bicskák, meg bizonyos, fáklyázatok — aligha fáklyás circumdederuntja nem lesz a magyarnak!

No de se baj; hisz addig csak elkészül — talán — az Üdvlelde?....

Egyet szeretnék csak tudni: a zöld hernyók is be fognak-e oda juthatni, avagy csak a selyemhernyók?

De hát Noé apánk bárkájáról nem volna-e jobb átalakulásunk e korszakában gondoskodnunk?... Abban, minden esetre, a tisztátalanokbul is menekhetnék meg egy egy pár...?

Megjegyzem, hogy nem az indítványozó gróf gondolatján kell mosolygnom: mert az eszme nagyszerű, magasztos alakban tűn fel előttem is; hanem azon, hogy ő a 'magyart' — zöld, meg sárga, meg selyemhernyóját, stb. — egyesíthetni, s gomófonásra képesnek hiszi.

Oh, gróf úr, ez egy — nekem úgy latszik — nem practicus gondolat!

Párt f ő n ö k .

Kolompos után bög a csorda.

Dugonics.

Alkotmányos országban — de hol az alkotmányne legyen holt betű — lehetlen, hogy politicalai pártok ne létezzenek. — Ezek szinte, mint maga az alkotmányos élet, fokoként fejlődnek tisztára.

Nálunk, mint a spanyoloknál is, úgy szólván, embryók csak; de majd kiforriák magokat az eszmék és kedélyek, s a pártok tisztán elkülönözve fognak állani, mindenik saját eszméivel és elveivel. — A kezdet már megtéetett.

Hogy az úgynevezett ellenzéki párt — melly jelenen Magyarországbán de facto nem létez, nem létezhetik: mert nincs pártokat s így közvéleményt képviselő kormány, mellyel czivódják, s melyet

megdönteni iparkodhassak — hogy mondom az ellenzéki, vagyis inkább radical párt nálunk mindig előbb tisztába jövend, mint a fontoló vagy papoló (conservatív), az kétséget sem szenved: mert több gondot fordít elvei kiforrasztása- s tisztítására, mint bármelyike az utóbbiaknak *).

Egyik oka ennek az, hogy a magyar radicalok mindig gondoskodnak főnökrül, s azzal most is bírnak — a conservativeknek pedig főnökük nincs. Főnök nélkül pedig politicalai pártot képzelni szintolly kevésbé lehet, mint vezér nélkül tábort, — fő nélkül élő testet.

Hol főnök nincs, ott főnökök vannak. És helyesen mondja Dugonics: sok baba között elvész a gyermek/

Ez egyetlen, de még soká orvosolhatlanul maradó baja a magyar conservativeknek. Sohasem

*) Egy asszonyság, ki élete legnagyobb részét megyében töltötte, minapában így nevezé el a magyar politicalai pártokat: s z e l l e m e s d i k és anyagosdik. Az elnevezés tökéletesen kifejtí a mostani pártok ügyekezeteit, és sokkal helyesb mint mellyet egy politicalai bolygó csillag a m e g f o n t o l á s nehéz asztala mellett esze nagy megerőtetésére a v i l á g r a hozott!

olvastam vagy hallottam, hogy csatát nyert volna olly hadsereg, mellynek harczy állását s működését azonegy időben több vezér határozta volna el saját kénye s belátása szerint.

S vájjon mi oka e főnöktelenségnek a conservativeknél ?

Semmi egyéb, mint — hiúság, és önzés. Ez szüli, hogy főnökök sokában, egy főnökök sincs.

Míg emberök volt is, ki a főnöki szerepet méltán viselte, addig sem tudtak körülé s vele megfézni; akkor is voltak, kik szeretek mondani: miért lenne inkább ő vezér, mint én? nekem bizony nincs kedvem közlegénykedni,

Az e pártbeliek még nem értik, vagy nem akarják érteni political lételők fontosságát. Sok köztök a középszerű capacitas, s ez legroszabb minden pártnál; mert az illynek veszik magokra legnehezebben a másod rendű szerepet, főnökségre pedig teljességei alkalmatlanok.

Egy francia könyvben egykor e tárgyról következőket olvasék: „Hiúság az, mi korunk embereit megrontja; a hiúság, ezen utálatos hiba, melly a legszebb nevekkel ékíti fel magát, s a

függetlenség és méltóság köpenye alá rejtőzik.... Az értelmiségek széthulladozásának, az erők végtelen elfecsérlésének, a minden rendű emberek s vélemények teljes tehetetlenségének titka — a hiúság. Saját fényével akar mindenik tündökölni, s elszigeteli magát. Senki sem akarja erejét mások erejéhez kapcsolni, féltvén, nehogy azok által ekhomályosíttassék, elenyésztessek.... Mindenik központtá akarja tenni magát, s ragyogni szomszédai felett.“

Mintha a hazánkbeli conservativek rajzát adta volna a francia író, annyira illenek e szavak embereikre. Csak egy vonást feledett ki rajzából, a félélnkségét. Mert vannak e párt férfiai közt egyének, kik igen helyökön volnának a főnökségen; de azok megint roszül értett szerénységökben, vagy épen nyilvánosságtóli félelmökben visszavonulnak: meglehet azonban, hogy azt -részint azért is teszik, hogy főnökségre vágyó másod rendű barátjait el ne idegenítsék.

Midőn a közvélemény jelel ki valakit főnökül, akkor nem áll hatalmában a pártnak azt ollyannak el nem ismerni. S az is egyik nagy baja a ma-

gyár coservativeknek, hogy illyet nem tüze eléjük a közvélemény.

De még mindig kérdés: hogy ha bár ez megtörténnék is — a mint hogy volt idő midőn a közvélemény róluk is gondoskodott — elfogadnák-e a magyar anyagodik az illy főnököt, s nem dolgoznának-e azon, hogy a kellemetlen vendéget nyakukról lerázzák.“

Ha a múlt szólhat a jelenért, a felelet nem nehéz. Nekik illy főnök sem kellene. Ok készebbek kudarczot vallani, a közügyet feladni és csatavesztési szégyent túrni inkább, mint hiúságukat feláldozni. — Oh, erre van tanulságos példa a magyar politikában, s pedig több egynél.

Ez oka, hogy erőre e párt nem kaphat hogy bár férfiai száma, még intelligentiára nézve is, sokkal fölülmúlja a radicalokét, az országban mégis mintegy elenyészik. Folytonos cselszövények által ugratja tovább azt, ki főnöke lenni tudna s érdeme volna; tíz, ötven, száz áll helyébe, egyik ügyetlenebb mint a másik, egyik félénkebb mint a másik, egyik nagyobb kedvelője a titkoknak s

titkos fondorkodásoknak, mint a másik. \$ e végtelen apró csaták közben a legszebb tábor tönkre veretik.

Ragaszkodás, a kódelésig pártjához; s önmegtagadás, a political pártférlak múltatlan tulajdona; a pártfönökben pedig e kettón kívül még poltiicai s magán életbeni egyenesség is kívántatik. Például álljon ő mind ezekben pártja férfiai közt. A lángész nem épen nélkülözhetlen kellék. Voltak pártfönökök, s pedig jelesek, kik a főnebbi tulajdonokkal bírván, diadalmasan mérköztek meg elleneikkel lángész nélkül is. A viadaltér és elleni erő ismerete, a küzdelmi fegyverek helyes megválasztása és gyakorlat által kiképzett ügyesség, a lángész hiányát sokszor sükerrel pótolák a pártfönökben.

Ősiség.

Maradjon! Maradjon!!!
Szabolchi közgyűlés.

Az ősiségnek ma — istennek hála! — már alig van véde. De védelmet nem is érdemel; mert hogy az iparra és kereskedelemre az által, hogy annak leghatalmasb egyik tényezőjét a földtőkét, birtokbizonytalanság által nyugben tartja, végtelenül károsan hat, csak azoknál nem axióma, kik mellette jól megvoltak — míg az egész ország senyvedett.

Eltörlése s az általános bírhatásjog megalapítása ellen egyik legnyomatékosb okul az hozatik fel, hogy az ősiség tartotta fen a magyar nemzetiséget.

Ha ezen oknak mégis mathematicae biztos alapja volna — mint hinni magam is szeretném.

Mert — magunk között maradjon — ha valaki képes volna meggyőzni engem arról, hogy az ősiség eltörlésével Magyarországnak csak második része maradna meg: akkor torokrepedésig fogom kiáltani: maradjon! maradjon!! maradjon!!!

Azonban tények szólnak és bizonyítják azt, hogy — szabály szerint, mert egy fecske még nem csinál nyarat — azok tudnak legkevésbé magyarul, azok foglalkoztak az ország ügyeivel legkevésbé, kik legtöbbet bírnak; s így a múlt épen nem szól mellette, a jelen alig, s a jövő.... Ki tudja, mi lesz abból?

De kinek van tehát javára az ősiség? — Lássuk.

Az alsóbb rendű nemességnek, kiknek egyes telkők után kell élniök? — Bizonyosan nem. Ők legfőlebb is elperelheték — és elperelhetik — egy sessiócskájokat ősi birtokuk netaláni visszaszerzésére fejében, hogy aztán bérlett telken — csücsüljenek.

A közép rendű nemeseknek, kiknek curiájok is van már? — Alig. Hol vegyen pénzt, hogy ősi jószágát visszaperelhesse? A zsidónál? 150 percentre! Becsületes hitelezőnél nem kap, mert saját

curiája sem szolgál biztos hypothekául az adandó kölcsönre, V pedig épen az ősiség miatti S aztán, ia szert tehetne is becsületes kölcsönre, még mindig megeshetnék, hogy aránylag bizony csekély értékű curiája mert: res tanti venditur, quanti aestimator — beleríjon a 6. száztólias kölcsönbe! De a per még nincs ám megnyerve! S igen könnyen megtörténhetik, hogy a különben jó birtokú curiaisi nemes, minden ősi jogaival együtt, két szék közt pad alá — csücsüljön!

A dynastáknak tehát? — Meglehet. Az eddigi tapasztalás nem igen meggyőzőleg tanúsítja az ősiség hasznait rajok nézve: s újabb időkbeni zavaruk ellenkezőt mutat....

De ha talán mégis a nagyobb földbirtokosoknak hasznukra volna az ősiség: lássuk, harczol-é mellettök az annak védelmére felhozott mázsás argumentum?

Nagy Lajos király előtt nem volt ez országban ősiség, s a magyar nemzetiség még a tatárdúlást is — elég bajjal ugyan, de égnék ezer hála! — szerencsésen kinötte. — Az anjoui házzal kezdődik az idegen elem legveszélyesb elharapó-

zása ez országban, Tele az ipar és kereskedés nyűge is, melyly I. Lajosnak „nagy“ nevet biztosított — a XIX. századig talán?

Ki tartotta fen hazánkban a magyar nemzetiséget?

Felelet:

1ör) a jobbágyság, mellynek az ősiség terra incognita.

2or) az alsóbb rendű köznemesség, melly abból egy batkányi hasznot sem kapott, s nem is várhat.

3or) a közép rendű nemesség, melly általános jólétre mellette sohasem vergődhetett;

4er) . . . . .

A nagy földbirtokosokat — kezemet szívemre — nem sorozhatom a feleletbe. Tegye, a ki akarja.

A nagyobb birtokú aristokratia az által, hogy a magyar nemzetiségből — igen kevés, latba sem igen vethető kivétellel — szörén szálán kivetkezett, épen nem élhet (legalább tiszta logicával nem) azon argumentummal, hogy az ősiség folytonos istápja, egyetlen támasza volt a magyar nemzetiségnek —

Ez ellene harczol; mert ő bizony sem színre, sem lélekre de még csak ajkra sem — Magyar.

Tartsátok fen tehát az ősiségét — ha úgy tetszik, mert.... mert.... mivel úgy tetszik!

— De hát a majorátusok és senioratusokkal mit csináltok?

Oh azokat már fen kell tartani — “minden” áron; mert nélkülök....^c

De s hát mi lenne nélkülök? Talán csak nem hiszitek, hogy Magyarország nem marad Magyarország?

Kezet szívre, uraim; valljátok meg: mit tesznek, sőt — bizony már szép idő óta— mit tettek senioraink s majorescoink e szegény haza javára? mivel mutatták meg, hogy ők igaz szivii hő keblű magyar polgárok?

Szóval!

De hiszen alig, vagy épen nem, vagy — legjobb esetben is — minden harmadik tud csak közlök magyarul szólani.

Tettel?

Nem tudom, gróf Széchenyi István majoresco-é, vagy senior-é — mert bizony nem öro-

mest forgatom a gothai almanachot? — de kivüle ugyan ujjainkon számlálhatjuk ám meg a seniorok meg majorescok hazafiúi áldozatait; s én meg vagyok győződve, ha gróf Mebizelech, vagy báró Kuriutovicsevszky fognák bírni, kivált olly — majdnem — ingyen bírni azon szép istenadta majorescoi földeket, annyit mint ők, ha nem többet, bizony ők is teendnének.

Azonban az ősiség eltörlését nem is igen ellenzik a senioratusok és majorátusok baráti. — S ez igen szép tanúbizonysága tágkeblű szabadelműségöknek! Csak az kár benne, hogy a köz és közép rendű nemességnek ép úgy van érdekében az ősiség, mint az úgy nevezett magasbnak a senioratusok meg majorátusok. Vagy azt gondoljátok, hogy a kevesb számú senioratusok majd fen fogják tartani a magyar nemzetiség magvát?

Nem hiszünk, urak; nem hiszünk.

Ex ore tuo te judico ....

Magyar financiariusok.

Adózzatok.

N.

Az adó kérdése erősen foglalatoskodtatja reformereinket — kik jobbadán szeretnének adni a máséból; és conservativeinket — kik nem szeretnének adni a magokéból.

Sokan vannak, kik mondják: adunk bizony mi örömet, csak tudassátok mire és ki kezébe — meg milly arányban?⁶

Véleményem szerint nagyon hibáztak adóztatást sürgető reformereink, hogy ezen kérdések megvitatása előtt futták meg a harci tárogatót az ősi arany szabadság ellen, s a szűz vállak adó alá leendő görnyesztése végett. — Minden okos ember akarja tudni, mielőtt pénzt kiadja: miért, és ki követeli?

Az adó ügye most szomorú állapotban van. Pedig szomorúbb lesz sorsunk a mainál, ha minél előbb nem fizetünk.

Én nem a szent jog és 'örök igazság' menydörgésével kezdtem volna az adót feszegetni. — A mai magyar adózó, ha dolgozni szeretne, könnyen lefizethetné adóját. Az összes egyenes adó özlete kerek számmal: 4,400,000. e. ftot tesz évenként, azaz: 11 millió ftot v. ez. Magyarország adózó lakosságának száma (szinte töredék nélkül) 11,000,000; s így a katonai adóból egy v. ft. jőne minden adózóra; s ha a házi adót szint annyira tesszük —jutna egy egy adózóra 2. v. ft. melly alatt pedig — szegényt és jobb gazdát összevéve — egy sem fogna megszakadni! Ezt mi nemesek jól tudjuk, s azért a szent jog meg 'örök igazság' szava nálunk nem sokat nyom; mert adómentesíteni a mostani adózókat csakugyan ti sem akarnátok?

Talán így szólhattunk volna: „lássátok, ti elszegényedtek, zsidók és görögök kezei közé juttok; ipar és kereskedés kell ez országnak: mindkettőbe tőkét kell fektetni, hogy kamatokat húzhassatok; nekünk nincs sok pénzünk, de adjunk keveset,

kezdjük kevéssel, míg majd megszaporodik, báró Fényesy 1, fto; gr. Pompaházy kettőt; hg. Csillámy ötöt, stb. és összeállítunk egykét milliót, mellynek hasznát aztán ti is húzzátok. Arról, hogy végtelenségig se a kormány, se a megye ne csigázzon benneteket, gondoskodjunk; stb.“

De e rendszer nem tetszett; a nemesség, melly 500,000 főre megy ez országban — valamint személyétől, úgy birtokától sem akar adózni!

Ha személyét — vagy költőibben: szűz válát — továbbra is adómentesen látni akarjuk, nem bánom; de hogy földbirtokáért, kazánjáért, gyáraiért stb. ne fizessen — az már pogány logica!

Én — azon meggyőződésben, hogy illy magamszörü parragi embernek is szabad illy fontos tárgyban hitének lenni — azt hiszem, hogy a mai adózók terhe — míg majd a körülmények máskép nem kívánják — maradjon meg, a mint van; de a nemesség is fizessen egyenes adót, a többi adózók által viselt teher arányában — a házi; a katonai helyett pedig — az országos pénztárba.

Én még jobb szeretném, ha ez a sok pénztár, a kezelés könnyebbsége végett, egyesítettnék, s

egy országos pénztár fizetne minden megyei, királyi, kincstári, városi stb. tisztviselőket, katonákat és közintézeteket; s lenne egy magyar finanszministerium — a tárnok elnöklete alatt, a királytól és az országgyűléstől nevezendő tisztviselőkből alkotva; függetlenül a királytól, és felelősség terhével az ország iránt; s melly tartana megyénként, városonként stb. fiókpénztárakat a helyhatósági szükségek gyors fedezhetése végett.

A megyei autonómiának ezen pénzkezelési csorbítása talán csak hasznára válhatnék: mert sok piszkosságoktól megóná a tisztviselőket és — megyéket; különben pedig az illető adómennyiségnek megyszerzei kivetése és behajtása, a finanszministerium tisztjének közbejöttével a megyéket illetné

Sokan birtokosaink közül ma azért idegenek az adótul, mert félnek, hogy a ‘népnyomort’ — ‘népjogot’ — meg örök igazságokat hirdető reformereink, levoksolván őket, bőrükig fogják rajok voksolni az adót. S talán — némi fej érmegyei előzmények után — nem egészen alaptalan idegenkedésök?

De ezen segíteni lehetne, ha a megyék külön budgetei nyomán, a magyar finanszministerium álta-

lános budgetében — mellynek rovatait koránsem szeretném az 1839diki ausztriai financiariusok mintái szerint kitűzetni — egyik országgyűléstől a másikig — s ha kellene, tartatnék évenként országgyűlés, mit elkerülni soká már különben is alig foghatunk — meghatározatnék a megyéket illető egész öszlet, s meg egyszersmind azon kulcs is, melly szerint az adó nemesre és nem-nemesre, polgárra és jobbágyra kivetendő volna. így a reformerek adóztatási viszketege korlátoltatnék, s a conservatívek idegenkedése — talán — megszüntethetnék?

Így lehetne az adót a közlekedési módok- s egyéb köz intézetekre nézve is kezelni.

Én részemről, sem megyéknek, sem a kormány felelősség nélküli pénzkezelőinek adózni nem akarok. — Ez alkotványos országban teljességgel nem megyén; amaz kifacsarná a magyar nemességnek már jóformán megfogyasztott nedvét, és tenne az ország javára — nagy semmit]

A nem egyenes adóztatási módok, mellyeket némelly magyar financiariusaink terveztek, nem érnek egy fakovát — ha tekintetbe vesszük, hogy nekünk egyenes adórendszerünk nincs, s hogy bizo-

nyosra kell számítnunk, ha valamit valahára tenni akarunk. Az illy mellékes adóztatási módok jók lehetnek ott, hol az egyenes adó már rendszerítve van, és rendesen fizettetik: nálunk új zavarokra, új bizonyolódásokra fognának alkalmat szolgáltatni. Különösen pedig nem felelnek meg a ez ólnak, mellyet az azokat ajánlók általok elérni akarnak: nagyobb birtokosaink megadóztatását; mert első szükségű cikkeket, mellyekből a szegény többet emészt, mint a gazdag — mert azok száma nagyobb ezekénél — azok is a mai adózókra nehezednének; ha pedig — mint természetöknél fogva leghelyesben — a fényűzési cikkeket érnék: előlhetnék az ipart és kereskedést, mellyek emelésére pedig részben számítatik ezen megadóztatási módja a nemességnek.

Azért egyenes adót, for ever!

Hogyan? és mikép? — ezt bízzuk a magyar financiariusokra; majd ők elvégezik, hogy vállaink az adótul — és a milló magyarok gyomra a valahárai jóllakástól — szüzen maradjanak.

Ó ti szűzvállas magyar financiariusok!

F ü g g e l é k

Mosonyban országgyűlés van. Kár, hogy meghalt barátom nem él, s nem láthatja a zöld asztalkák körül küzdő hősöket: ő bizonyosan nem állhatta volna meg, hogy hazájának XIX-diki századbeli e daliáiról ne írjon; tapasztalván, mikép „difficile est ----- non scribere!“...

A törvényhozási terem valódi csatatér. Ha látjuk e felattilázott, felsarkantyúzott s felkardozott honatyákat: előttünk képe a rákosi törvényhozásnak; s megfoghatóvá lesz: miért olly jók, főleg pedig, miért olly világosak törvényeink? A világosság őseinknél attilájok és szakálukba szállt, olly kor pedig kardhüvelyükből tört elő; mai törvényhozóinknak minden tudomány és világosság — a kis ujjokban van; azért olly bölcsek törvényeink!

Azon féltékenység, melly nagyreményű (!!) ifjaink közt uralkodik; azon nagy koponya-és mel-

lúresség, — a *potiori fit denominatio* — mely kivált az alsótáblai zöld asztalkák körül hevező magyar Solonokat és Dracokat — sokban igazi sárkányokat, hasrágólag — jellemezi: untig adtak volna anyagot elhunyt barátom vizsgálódásinak, s ő a legszebb mozaik darabokat foga illeszthetni könyvébe.

Ő nincs! Én vagyok; de....

Nem tudok?

Talán

Nem akarok?...

S miért ne?!

Lássuk. — Csak egyikét kövecskét ezen kárpáti, danatiszai, s Világosvár-vidéki gránitokbul.

GRÁNITOKÉUL?... Pnh!

M á g n á s o k .

Azt mondják, legalább itt Pozsonyban, hogy a főtáblánál az intelligencia nagy. Meglehet; sok a pap, s a jó pap holtig tanul; s hol sokat tanulnak, ott lehet — sok tudomány; de ez még nem törvényhozói intelligencia. Elnökét, az országbíró s egy püspököt; aztán néhány főispánt, s két, vagy három gróft vagy bárót kivéve, kikben tudomány is van, intelligencia is van; a legnagyobb rész itt is csak — szalma!

A magnási intelligencia egyik hatalmas focusa — nincs többé!

Dessewffy Aurél!

E tábla elnöke a Nádor-Főherczeg.

Az ő ősz fürtjeit országos érdemkoszorú díszíti; magas hivatását érzi és teljesíti. Ő közbenjáró nemzet és fejdelem közt — mikor kell. A horvátügyben aligha megint rá nem szorulnak.

Egy régi vonása elnöklésének a mostani ülésekben inkább, mint valaha tapasztalható. O, *ki* mindent az ellenzékkel és az ellenzék által akar kivetni, ha a mi férfaink részéről történik valami éles kifakadás, mosolyog és hallgat! ha az úgy nevezett conservatívek követnek el illyesmit, őket — rendre utasítja!

E tábla többségében még mindig kevés a nemzetiség érzése; s ez nagy baj.

Nézzétek az angol lordokat — Irland ellenében!

B. Majthényi Antal

Liptói főispán. Éles ész, gyors felfogás, szabatos, tiszta előadás jellemzik szónoklatát. Logikája, talán az egész felső táblán legerősb.

Szónoki jeles tulajdonihoz tartozik az ellenfél ügyes megtámadása, mellyben sokszor feltüzesedik, és szava ilyenkor veséjébe hat ellenének.

Ő a haladás embere, az okszerű reform barátja. Évődik pártja lelketlenségén, mellyet összefűzni valamint mások: úgy ő is, hasztalanul kísértett meg.

Kár, hogy nincs a mi sorainkon.

De azért sok illy férfiút a hazának; sok illy becsületes barátot a kormánynak!

L o n o v i c s .

Egyetlen főpapja a magyar anyaszentegyháznak, kiben tudomány és tapasztalás világismerettel, s a nemzetiség szeretetével párosul. — O előbajnoka a vallásügynek, mellyet tárgyazó beszédei szent Lite elveihez hő ragaszkodást, türelmet, szónoklasi mély avatottságot tanúsítanak.

Világos fő, szoros logica, tiszta előadás, csendes, nemes arcz, indulatosságtól ment nyilatkozás a legkeserűbb megtámadtatására is a cath. papságnak, mindkét fél embereinek közös tiszteletét vívák ki számára. Örömmel hallgatja őt kiki; szavain okul még ellene is, habár elfogultsága a meggyőződésnek útját állja.

Gróf Széchényi.

Csak Istvánt érthetem; testvérei éppen nem szerepelnek.

A mostani ülésekben állása igen nehéz s úgy hiszem, szomorú is. Ő független akar lenni; s az is lett, a szó legvalódibb értelmében: mert, noha elveiben talán sokan osztoznak, jóformán mégis egymaga áll párt tekintetében; s így sem ő nem függ, sem tőle nem függenek. — Egyedül még mennyországban sem akarnék lenni!

Ritkán beszél, s ezt jól teszi. Ő nem szónok, nem a szó, hanem tett embere. — Journalistának sem teremtette őt az Isten: „Két garasa,” mellyből már vagy harmincz lett, untató. Spékeli ugyan koronként sóval is, borssal is; de már ezt is megszoktuk — eluntuk.

Széchényi ne beszéljen, ne írjon, hanem — tegyen!

Gróf Apponyi György.

Szép ész; — de kevés hasznát vesszük.

Meggyőződésből conservatív; de az okos reformokat nem ellenzi. Kivált anyagi javítások körüli szabadon gondolkozik; hanem gyűlöli szívből az ábrándokat, s kik azok országában élnek.

Olvasottsága nagy; szónoklatán némi magnási feszesség vehető észre, mellytől ha elszoknék, előadása sokat nyerne.

Legszebb vonása, hogy magyar szívre, lélek - és ajakra; azonban egy kis túlzás e tekintetben nem ártana neki. Hanem ezt conservatív-elvei nem engedik?!

Gróf Batthyány Lajos.

Sokan szép embernek tartják; én csak szakáját szeretném — és pénzét!

Pártja igen mélyeszűnek is tartja; s benne felsőtáblai látható fejét akarná tisztelni: a conservativek azonban úgy vélekednek, hogy szakála hosszabb, mint *esze*, s hogy dictióit titoknoka csinálja. Én jól tudom, hogy ez rágalom: mert ő csak önkezével föltett dictióit fordíttatja németből — magyarra; a mi szinte elég baj.

Mondom, önkezével; mert arra, hogy önszével is teszi fel: megesküdni nem mernék.

Hírre csak azért kapott, mert közénk állott! Mi tudjuk becsülni a históriai neveket, és — a csere bogorakat!

Azt, hogy más lábán járna, kereken tagadom, Ha majd jól fog magyarul tudni, még tanácsunkra sem szorul.

B. Eötvös József.

Pártunk egyik gyöngye volna — ha a vallási vitákban olykor el nem hagyna, s a zsidókat olly nyakrafőre emancipálni nem akarná; mit mi — köztünk legyen mondva — csak távulról szeretünk még most pengetni: mivel azt elveink már-csak még is megkívánják.

Eszét most nem bámuljuk annyira, mint a múlt diaetán; s úgy látjuk, hogy aligha nem jobb regényíró, mint törvényhozó. Szónoklatában virágos inkább, mint okokkal meggyőző. Practicus tudománya kevés, s parlamentaris ügyessége sem nagy; de mégis jó, hogy velünk van.

Nélküle a magnási táblán épen semmi fejünk sem volna; pedig jobb valami, mint semmi.

Gróf Pálffy József.

A felső tábla sulyka, s mint ilyen, nagy szerepet játszik sorainkban: a mennyiben t. i. dorongolásait sokan rettegik.

Van egy a conservativek közt, ki nem fél tőle, s kibe, mint megfordított ékbe esik ő kigyelme, — a lipitói főispán.

Ész, mint a sulyokban; előadás, mint a sulyok tompa kongásában. — Szeret sérteni, mert nem tud véteni.

Benne egygyel több emberünk van.

Követtábla.

Deák.

Hogy Deáknak csak széke van, de ő maga nem ül itt, Európa is tudja már; mi pedig azt, hogy szelleme sincs itt, kínosan érezzük: mert — valljuk meg az igazat — e táblánál most nincs fejünk!

Igen nagy kár, hogy nincsen itt; de még nagyobb kár, hogy maga van széles ez országban, s nincs, ki helyét kellőleg betöltse.

Miért nincs itt, jól tudjuk; de megvallani resteljük: mert egy kis oka magunk is vagyunk.

Meglássuk, mire megyünk nélküle.

Ő róla sokat szóltak mások, s azért én bizvást hallgathatok.

K l a u z á l .

Csongrád követe, az ellenzék látható félfeje; azonban csak vagy nyolcz megyével rendelkezhetik, kiknek mindenestre hecsületökre válik, hogy pórázára fűzetvék.

Klauzál a szív embere, a szív szónoka. Ő nem győz meg senkit okokkal, hanem elragad el-lent s pártfelet bús érzéseivel, mellyeket keserűen-siró mély hangon tud szavakba foglalni. Sokszor megfordítá már a dolgot, ha az olyan volt, hogy csupán szív által is lehetett győzni.

Úgy látszik, szép olvasottsága van; de éles, mélyenható ész nem tulajdona.

Becsületes szándék, hő hazafiúi érzés, pártja díszeül teszik; de vezérnek nem való.

Szentkirályi.

Móriczot értem; mert testvére, kedves követtársával, a nagyreményű honti-liberálissal együtt, = o.

Móriczban szép észtehetség, sok jó akarat, még több ábránddal, vagy talán inkább elszórtsággal párosul.

Elmeéle embereink közt legtöbb, felfogása leggyorsabb, okoskodása leglogikaibb; hanem előadása vékony éles és gyöngé hangjánál fogva kellemetlen.

Vezérnek elszórtsága s feledékenysége miatt nem való.

B e ö t h y Ödön.

Hogy Biharnak követe, s a cath. papság követéblai sulyka, azt mindnyájan tudjuk; hogy az „éljen“eket kimondhatlanul szereti, s azoktul hizik: arról ő nem tehet. Sokszor meg is érdemli azokat; mert ugyancsak oda mondogatja ám kormány- és papuraiméknak.

A kis káplárt, a jerichói trombitást benne kiki első látásra megismerheti. Nagy nyereség sorainkban — nem ugyan észre, mert az kevés van neki, hanem — gúnya által, melly nála gazdagabb érben csörgedez, mint Arethusa forrása.

Szónoklatában, mikor neki tüzesedik, apró szemei égnek, néhány ősz száltól beárnyékozott keskeny ajkai gúnyszikrákat okádnak, s rövid álla úgy mozog, mint azon fabajácczóké, kiket bábul veszünk gyermekeinknek, ha a ráfűzött fonalszálat ránczigáljuk.

A törvényhozó teremben is szereti a kényelmet; két szék rendesen kell neki; olykor azonban, midőn a nyújtózás rájő , három is kevés.

Az illy heverést eltűrjük, de csak nála: mert a postasípra, melly most Csongrádból hangzik, rendesen ő szokott első lenni a falakon trombitája éles harsogásával.

Népszónoki tehetségét ellenei sem tagadhatják; de ész, okokat, beszédében senki se keressen. A tárgyhoz soha sem szól, s mi magunk is csak gyanítjuk, miről akart szólni. Beszédének mindig két része van: bevezetés és epilógus, mellyeket ugyancsak megtölt ám puskaporral „ex locis communibus;“ a confirmatioval nem törődik.

Igenigen szeretne vezér lenni; pedig bizony, higye el, sokkal jobban illik kezébe a káplárpálca, mint a marsallbot.

Z s e d é n y i .

Feje az úgy nevezett kormánypártnak, ha — mint elhunyt barátom monda — ilyen párt csakugyan létezik. Mi azonban nagyon szeretjük e párt-hoz vallani mindazokat, kik velünk nincsenek: mert így könnyebben depopulárizáluk őket, mintha szabad, független véleményűeknek hirdetnék.

Zsedényi nem lángész ugyan, de veleje helyén, szép olvasottsága, s különösen vas szorgalma van. Ő mindenre ráér: conferentiát tartani, udvarolni, tánczolni, ülésbe menni, látogatásokat tenni — a haute voléeban —, napjában húsz levelet írni, és még börzepapirosokkal is üzérkedni.

Szónoklása kellemes, előadási nyelve szép és világos; ha pártunkon volna, még több szépet is mondhatnék róla; dicséretére legyen elég, hogy ő azon kevés férfiaknak egyike, kit sorain nyugodtan

meghallgatunk, s ollykor — midőn például az ősiségről szólt — meg is éljeneztünk.

Kimondhatlanul szeretjük, hogy ő pártfőnök: mert általa mindig előre tudjuk az ellensor titkait, mellyeket nem akarva is kifecseg. De meglehet, hogy ollykor fel is ülünk neki. Én kötve hinnék a komának.

S o m s i c h Pál.

Somogy követe — apjának Miklósnak fia.

Esze azonban máris több van, mint apjának. Ekkorig úgyszólván csak egyszer beszélt, a városok dolgában; hanem „ex ungue leonem.“

Ha sorainkban volna, szép, világos, szoros logikai beszéde, kedves előadásával, bőrünket tapsoltatná le tenyerünkről; most azonban köszönje eszének, hogy le nem piszegjük.

Szemere Bertalan.

Borsod követe, Paloczy nénike társa.

Sorainkban nagy nyereség. Olvasottsága, rendszeres tudománya az egész követi táblánál legtöbb van. Egy kis diaetalis praxis még, § ő — kivált ha Deák nem jön — aligha vezér nem leend?

Beszédei ész és szív kinyomatai meggyőző és meghat szavával. Logicája erős. Kár, hogy előadását érthetlenné teszi nyelvének módnélküli pergése.

Ezen lehet ám segítni!

Demosthenes — kavics és zuhatag; s mi lett Demosthenesből!

Horváth Simon.

Tudjuk, hogy párbajban a fojtás, új frakkjának farkát kifúrta; hacsak talán a fojtást is, ugyan azon helyen, tollkés nem előzte meg?

Sírni rettenthetetlen küzdő: ő képes félóraig állani, ritka türelemmel, helyén, míg az általános: „Simi — Simi! — Éljen — éljen — vivát Simi!“ mellyet a karzatok zúgnak, kissé lecsöndesedvén, szóhoz juthat. Ez egy kis zsarnokság, az igaz; na de semmi; csak alulról jön; s a mi elleneink — a conservatirek — szegények, ők igen jó bárányok. Csak akadályoztatnék így közülünk valaki a szólásban felülről, majd adnánk érte!

Simi úr, ha egyszer megkezdí, beszédének végehossza ép úgy nincs: mint füle és farka. Min-

den tárgy felett szólni akár, és szól is, Ima karzatok engedik; mert ő úgy van a magyar nyelvvel, mint a horvátköreték a diákkal.

Az illy ember valóságos csapás a pártnak, mellyhez tartozik. Köztünk még legalább számot tenne; mostani állásában a semminél is rosszabb.

P e r c z e l .

Tolna követe; ha a mi emberünk nem volna, szót sem érdemelne; de így mozaikba teszem.

Esze és tudománya, az igaz, hogy nincs; de a törvényhozói méltóságot — nevéől talán — mégis ismeri!? A törvényhozásban másutt valóságos calamitas volna; nálunk azonban megjárja. Olyan badar dolgokat összebeszél egypár franciaforradalmi könyvekből, hogy ég legyen kegyelmes az értelmes embernek, ki őt hallgatni kénytelen; hanem a karzat azután ugyancsak tapsol ám; mert — a mi emberünk! A legszélső baloldal tulát akarja képviselni; hol azonban a képviselt is jóformán csak ő egymaga.

Szónoklatában Dávid zsoltárai és bölcs Salomon könyvei nagy szerepet játszanak; s hosszú

epilógusai végső szavaiban, rendesen, Krisztus megfeszítése is előkerül.

Jó volna, ha Perczel úr az Ápokalipsist is olvasgatná.

Tartalom.

Előszó.	Lap,
Ajánlat	1.
Egy kis történet	5.
Pártok	10.
Gyanúsítások.....	16.
Magyar Mágánások	18.
Emancipatio	20.
Absentismus.....	23.
Pesti Hírlap.....	34.
Chinai falak.....	44.
Magyar politicusok	53.
Aristocratia	57.
Nemzetiség	69.
Közvélemény	87.
Conservatio, reform, juste - milieu	98.
Sajtó	99.

Népszakács	109.
Pietas	112.
Kormány.....	115.
Átalakulás.....	120.
Pártfőnök	122.
Ősiség.....	128.
Magyar financierusok	134.
Függelék	141.